

Reforme protidopinškega sistema v luči (boljšega) varstva človekovih pravic športnikov

*Polona Batagelj**

POVZETEK

Protidopinški sistem, katerega temeljni cilj je preprečevanje dopinga, že od nekdaj odpira številna pravna vprašanja v povezavi s spoštovanjem in varstvom človekovih pravic in temeljnih svoboščin športnikov. Nacionalne ustave in drugi mednarodni dokumenti namreč posameznikom zagotavljajo številne neodtujljive pravice, ki pa jih športniki, v kolikor želijo nastopati na nacionalnih in mednarodnih tekmovanjih, niso vedno deležni. Na to problematiko so poleg športnikov začele opozarjati tudi druge institucije in posledično je bil protidopinški sistem v zadnjih letih podvržen nekaterim pomembnim reformam, ki so predstavljene v pričujočem članku. Slednji torej prikazuje spremembe do katerih je, v smislu boljše zaščite človekovih pravic športnikov, že prišlo in katera vprašanja še vedno ostajajo odprta. Odgovore nanje pa bi akterji protidopinškega sistema vsekakor morali iskati s pomočjo testa sorazmernosti, saj bo le tako dosežen ustrezen kompromis med zaščito človekovih pravic športnikov na eni strani in zastavljenimi cilji protidopinškega sistema na drugi.

Ključne besede: protidopinški sistem, športniki, človekove pravice, pravica do zasebnosti, Svetovna protidopinška agencija, Svetovni protidopinški kodeks, načelo sorazmernosti.

* Članek je nastal v okviru raziskovalnega projekta ARRS J5-1791: Integralna teorija prihodnosti Evropske unije.

Reforms of the anti-doping system in the light of (better) protection of the athletes' human rights

ABSTRACT

The anti-doping system, the fundamental goal of which is to prevent doping, has consistently raised several legal issues related to respecting and protecting athletes' human rights and fundamental freedoms. Namely, national constitutions and other international documents guarantee individuals many inalienable rights. However, these are not the favorites of athletes, if they want to participate in national and international competitions. Not only athletes, but other institutions have begun to raise awareness of this issue. As a result, the anti-doping system has undergone some important reforms in recent years, presented in this article. The latter shows essential changes that have already taken place in better protection of athletes' human rights and a set of issues which remain open. However, the actors of the anti-doping system should certainly seek answers to them through the proportionality test. Only in this way will an appropriate compromise be reached between protecting the human rights of athletes on the one hand and the set goals of the anti-doping system on the other.

Key words: anti-doping system, athletes, human rights, right to privacy, World Anti-Doping Agency, World Anti-Doping Code, principle of proportionality.

1. Uvodno o protidopinški ureditvi

Protidopinški sistem, katerega temeljni cilj je preprečevanje dopinga, že od nekdaj odpira številna pravna vprašanja v povezavi s spoštovanjem in varstvom človekovih pravic in temeljnih svoboščin športnikov. Nacionalne ustave in drugi mednarodni dokumenti, med katerimi je potrebno omeniti predvsem Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic (v nadaljevanju: EKČP), kot tudi pravo Evropske unije (v nadaljevanju: EU), namreč posameznikom zagotavljajo številne neodtujljive pravice, ki pa jih

športniki,¹ v kolikor želijo nastopati na nacionalnih in mednarodnih tekmovanjih, niso vedno deležni. Vsak športnik mora namreč za namene udeleževanja na tekmovanjih sprejeti pravila, pod katerimi določen šport poteka. Mednje spadajo tudi protidopinška pravila, ki veljajo po vsem svetu in za vse športne discipline. Kot takšna torej spadajo v transnacionalno športno pravo, večkrat oklicano tudi *lex sportiva*,² ki ga nekateri priznavajo tudi kot avtonomni pravni sistem transnacionalnega prava.³

V športu sta se sicer izoblikovala dva sistema, po katerih so športna pravila organizirana, in sicer kartelni sistem in piramidni (evropski).⁴ Prvi je zasnovan na način, da se klubi v državi povežejo v nacionalne zveze (Atletska zveza, Kolesarska zveza Slovenije), ki se naprej povezujejo v mednarodne zveze (Mednarodna atletska zveza – IAAF, Mednarodna kolesarska zveza – UCI). Enako velja tudi za olimpijske komiteje, na primer Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (v nadaljevanju: OKS-ZŠZ) je del regionalnega olimpijskega komiteja, ta pa del Mednarodnega olimpijskega komiteja (v nadaljevanju: MOK). Na enak način je (vsaj v Evropi) urejena tudi regulacija dopinga.⁵

V okviru mednarodnega športa je namreč nosilen akter boja proti dopingu Svetovna protidopinška agencija (v nadaljevanju: WADA) oz. njen Svetovni protidopinški kodeks (v nadaljevanju: Kodeks). Slednjega so implementirale (skorajda) vse mednarodne športne organizacije (vključno z MOK), kar pomeni, da morajo Kodeks spoštovati tudi njim podrejene organizacije (nacionalni olimpijski komiteji, nacionalne protidopinške organizacije, nacionalne zveze, organizatorji velikih prireditev – vse našteje organizacije Kodeks opredeljuje kot protidopinške organizacije),⁶ ki so posledično pristopile tudi k Olimpijskemu gibanju. Dopinški piramidni sistem utemeljuje 20. člen Kodeksa, ki sprva pravi, da mora MOK kot pogoj za priznanje od mednarodnih zvez in nacionalnih olimpijskih komitejev (v nadaljevanju tudi: NOK) zahtevati, naj znotraj olimpijskega gibanja ravna v skladu s Kodeksom in

¹ Svetovni protidopinški kodeks športnika opredeljuje kot vsako osebo, ki tekmuje v športu na mednarodni ravni (kot jo opredeli posamezna mednarodna zveza) ali nacionalni ravni (kot jo opredeli posamezna nacionalna protidopinška organizacija).

² Duval, 2020, str. 1; Duval, 2013; Foster, 2012.

³ Avbelj, 2018, str. 111.

⁴ Bergant Rakočević (ur.), 2020, str. 305.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid; Kodeks 2021, uvod.

mednarodnimi standardi.⁷ Nadalje člen opredeljuje vloge in obveznosti mednarodnih zvez, ki so dolžne od nacionalnih zvez in drugih članic kot pogoj za članstvo zahtevati, da so politike in pravila v skladu s Kodeksom in mednarodnimi standardi.⁸ Na enak način so urejene tudi obveznosti NOK.⁹ Tako npr. Protidopinški pravilnik OKS-ZŠZ potrjuje, da OKS-ZŠZ vse od leta 2004, ko je prvič sprejel Kodeks, ostaja v celoti odgovoren za zagotavljanje, da so vse njemu podeljene naloge opravljene skladno s Kodeksom.¹⁰ S tem namenom je OKS-ZŠZ ustanovil tudi Slovensko antidoping organizacijo (v nadaljevanju: SLOADO) in je kot tak odgovoren, da ji nudi pomoč pri uvedbi, izvajanju in uveljavljanju postopkov kontrole dopinga ter izpolnjevanju vseh njenih obveznosti po Kodeksu in mednarodnih standardih.¹¹ OKS-ZŠZ ima skladno s Kodeksom nadalje še druge naloge in odgovornosti, med drugim tudi: zagotavljati, da so njegove protidopinške politike in pravila skladne s Kodeksom in mednarodnimi standardi; kot pogoj za članstvo zahtevati, da so politike, pravilniki in programi nacionalnih zvez in drugih članov skladni s Kodeksom in mednarodnimi standardi ter sprejeti ustrezne ukrepe za zagotavljanje take skladnosti; upoštevati avtonomijo SLOADO ter se ne vmešavati v njene operative odločitve in dejavnosti; zahtevati, da nacionalne zveze vse informacije v zvezi s kršitvami protidopinških pravil sporočijo SLOADO in svoji mednarodni zvezi,¹² idr. Pravilnik OKS-ZŠZ določa tudi, da mora vsaka nacionalna zveza ravnati skladno s Kodeksom in mednarodnimi standardi; priznati pristojnost SLOADO in ji pomagati izpolnjevati njene obveznosti po Kodeksu; sprejeti in izvajati protidopinško politiko, ki je skladna s Kodeksom; sodelovati s svojo mednarodno zvezo in ji pomagati pri tekočem protidopinškem delovanju;¹³ itn.

Prav tako Protidopinški pravilnik SLOADO, ki je sprejet in se izvaja na podlagi Kodeksa, navaja, da je SLOADO pri svojih operativnih odločitvah in dejavnostih neodvisna od športa in države,

⁷ Kodeks 2021, 20.1 člen.

⁸ Ibid, 20.3 člen.

⁹ Ibid, 20.4 člen.

¹⁰ Protidopinški pravilnik OKS-ZŠZ.

¹¹ Protidopinški pravilnik OKS-ZŠZ, 2.1 člen. Mednarodni standardi so: Lista prepovedanih snovi in postopkov; Mednarodni standardi za testiranja in preiskave; Mednarodni standardi za izobraževanje; Mednarodni standardi za upravljanje z rezultati; Mednarodni standardi za terapevtske izjeme; Mednarodni standardi za laboratorije; Mednarodni standardi za skladnost s Kodeksom; Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti. Upoštevanje mednarodnih standardov je obvezno za skladnost s Kodeksom.

¹² Ibid, 2.2 člen.

¹³ Ibid, 7. člen.

kar pomeni, da mora vlada spoštovati avtonomijo te organizacije in se ne sme vmešavati v njene operativne odločitve in dejavnosti.¹⁴ Nov Pravilnik SLOADO¹⁵ še natančneje in strožje določa, da mora vsaka nacionalna zveza Republike Slovenije, v kolikor želi prejemati finančno in/ali drugo pomoč od nacionalnih organov Republike Slovenije in/ali OKS-ZŠZ, sprejeti in upoštevati duh in pogoje slovenskega nacionalnega protidopinškega sistema in Pravilnika SLOADO. Vsaka nacionalna zveza mora Pravilnik SLOADO neposredno ali s sklicevanjem nanj, vključiti v svoje dokumente o upravljanju, statut in/ali pravila, ki so del športnih pravil.¹⁶ Če je nacionalna zveza članica OKS-ZŠZ, pa se šteje, da je Pravilnik SLOADO sprejela na dan, ko slednji začne veljati.¹⁷ Nacionalne zveze torej s sprejemom Pravilnika SLOADO in njegovo vključitvijo v svoje dokumente priznavajo pristojnost in odgovornost SLOADO za izvajanje slovenskega protidopinškega programa.¹⁸

Navedeno potrjuje dejstvo, da skorajda celotna protidopinška regulacija izhaja iz pravil transnacionalne, neodvisne, zasebne agencije – WADA, pri oblikovanju katere države ne sodelujejo. WADA torej posega v pravice športnikov in večkrat tudi v avtonomijo države, pa čeprav države niti niso podpisnice Kodeksa in jih zato slednji načeloma ne zavezuje.¹⁹ Lahko pa so podpisnice UNESCO Konvencije, s čimer se zavežejo, da bodo sprejele ustrezne ukrepe na državni in mednarodni ravni, ki so skladne z načeli Kodeksa.²⁰ Kodeks je obenem priložen UNESCO Konvenciji.

Z namenom izpolnjevanja obveznosti UNESCO konvencije se vsaka država pogodbenica torej zavezuje, da bo sprejela ustrezne ukrepe, ki lahko vključujejo zakonodajo, predpise, smernice ali upravne postopke.²¹ Pri izpolnjevanju obveznosti se države lahko oprejo na protidopinške organizacije, športne organe in organizacije.²² Seveda velja pri tem omeniti, da razlikujemo med intervencijskimi in neintervencijskimi državami. Za zadnje omenjene je značilno, da v svoji zakonodaji postavijo le temelje za regulacijo

¹⁴ Protidopinški pravilnik SLOADO, 1. člen.

¹⁵ Začel veljati s 1. 1. 2021.

¹⁶ Protidopinški pravilnik SLOADO 2021, 3.1 člen.

¹⁷ Ibid, 3.2 člen.

¹⁸ Ibid, 3.3 člen.

¹⁹ Podpisniki Kodeksa so po členu 23.1.1 lahko: MOK, mednarodne zveze, nacionalni olimpijski komiteji, nacionalni paraolimpijski komiteji, organizatorji velikih prireditev, nacionalne protidopinške organizacije in druge organizacije, ki imajo velik pomen v športu.

²⁰ UNESCO Konvencija, 3. člen.

²¹ Ibid, 5. člen.

²² Ibid, 7. člen.

dopinga in za sprejem drugih predpisov pooblastijo avtonomne športne organizacije. Takšna je večina držav, med drugim tudi Slovenija. Na drugi strani pa intervenistične države posegajo v dopinško regulacijo (npr. Francija, Italija) in posledično sprejmejo posebne protidopinške zakone, postopke in sankcije.²³ Kljub temu pa se tudi športniki, ki prihajajo iz teh držav oz. so člani športnih organizacij, ki se poslužujejo kartelnega sistema, za katere velja, da niso implementirale WADC, ampak imajo povsem svoja protidopinška pravila (kot npr.: NBA in NHL),²⁴ ne morejo kar izogniti spoštovanju Kodeksa. Če želi košarkar NBA nastopiti na olimpijskih igrah (v nadaljevanju tudi: OI), v okviru katerih veljajo protidopinška pravila Kodeksa, mora tudi sam v času OI spoštovati ta pravila. Enako velja za vse francoske športnike, ki želijo nastopiti na mednarodnih tekmovanjih (npr. dirka po Franciji). Tako je npr. francoski kolesar kot član nacionalne francoske kolesarske zveze in posledično tudi UCI, ki je podpisnica Kodeksa, dolžan spoštovati pravila Kodeksa, kar potrjujejo tudi antidopinška pravila UCI. Nadalje je takšna obveza lahko direktna, če je športnik umeščen v UCI registrirano skupino za testiranje.²⁵ Do problema pa lahko pride, ko je neko mednarodno tekmovanje, ki upošteva pravila Kodeksa, organizirano v intervenistični državi, saj se postavlja vprašanje, katera protidopinška pravila naj v tem času veljajo. Do takšne situacije je prišlo npr. v okviru OI v Torinu, saj se Italija ni bila pripravljena odreči izvajanju svojih pravil niti v času OI. Pojavljali sta se torej dve vprašanji. Prvo glede pristojnosti izvajanja dopinških testov, saj je Italija želela, da jih izvaja njihova protidopinška agencija, medtem ko je MOK seveda vztrajal pri izvajanju lastnih testov. Drugo, še bolj pomembno vprašanje, pa se je nanašalo na sankcije – torej kakšna sankcija bo uporabljena za primere kršitev dopinga – dvoletna prepoved nastopanja na tekmovanjih kot to zahteva MOK, ali kazenske sankcije, vključno z zaporno kaznijo do treh let, ki jo predvideva strožji italijanski protidopinški zakon?²⁶ Izkazalo se je, da je v tem primeru avtonomija športa na teoretični ravni svoj boj proti državi izgubila, saj so italijanska pra-

²³ Bergant Rakočević (ur.), 2020, str. 302, 303.

²⁴ Ibid, str. 305.

²⁵ Kodeks registrirano skupine za testiranje opredeljuje kot skupino vrhunskih športnikov, ki jo na mednarodni ravni posebej ustanovijo mednarodne zveze, na nacionalni ravni pa nacionalne protidopinške organizacije; ti športniki so podvrženi usmerjenemu testiranju na tekmovanju in izven tekmovanj kot delu načrta razporeditve testiranj mednarodne zveze ali nacionalne protidopinške organizacije ter morajo zato posredovati podatke o lokaciji.

²⁶ Schultz, 2006.

vila veljala tudi v času OI.²⁷ Vse od OI v Riu leta 2016, pa je MOK v protidopinška pravila (ki seveda temeljijo na Kodeksu in mednarodnih standardih), ki sicer veljajo zgolj za posamične OI, začel dodajati nove določbe, kot npr. da se protidopinška pravila uporabljajo brez omejitev za vse doping kontrole nad katerimi MOK poseduje pristojnost v zvezi z OI v Riu; da se uporabljajo brez omejitev in samodejno za MOK in za vse športnike, ki so se prijavili na OI v Riu 2016 ali za katere je v skladu z OI v Riu 2016 sicer veljal organ MOK, vse osebe za podporo športnikom, ki podpira take športnike, druge osebe, ki sodelujejo ali so akreditirane na OI v Riu 2016, vključno z, brez omejitev, mednarodnimi federacijami in NOK in za katero koli osebo, ki deluje (četudi le začasno) pod vodstvom MOK v zvezi z OI v Riu 2016.²⁸

Za športnike, ki so se prijavili na OI v Riu ali za katere je v zvezi s temi OI sicer veljal organ MOK, so ta pravila zavezovala kot pogoj za udeležbo na OI. Športniki so bili tako brez omejitev podvrženi pooblastilom MOK takoj, ko jih je njihov NOK pred začetkom OI v Riu predlagal kot potencialne udeležence OI, zlasti pa so postali podvrženi pravilom z vključitvijo na končni seznam delegacije NOK za OI Rio 2016 ali v vsakem primeru ob obveznem podpisu posebnega obrazca o nastopu na OI (brez katerega športnik ne more nastopiti na OI). K tem pravilom je bilo zavezano tudi vse podporno osebje, ki skrbi za športnike v času OI in prav tako vse ostale osebe, ki so delovale (četudi le začasno) pod vodstvom MOK v zvezi z OI v Riu.²⁹

Navedeno na bolj jasen potrjuje že prej omenjeno dejstvo, da se morajo športniki (in druge osebe), za namene udeležbe in sodelovanja na OI, avtomatsko podrediti protidopinškemu pravilu. Ker se pravila MOK uporabljajo brez omejitev za vse zgoraj navedene deležnike, bi lahko rekli, da te določbe načeloma razrešujejo tudi prej izpostavljeni vprašanji iz OI v Torinu in je pristojnost testiranja in podajanja sankcij v OI podeljena MOK. Na zelo jasen način pa je WADA že leta 2010 zavrnila prošnjo francoske antidoping agencije (AFLD) za izvajanje dodatnih antidoping testov med dirko po Franciji, saj naj bi bila za testiranja pristojna le UCI.³⁰

Kodeks z vsemi pripadajočimi mednarodnimi standardi (sle-

²⁷ Bergant Rakočević (ur.), 2008, str. 10.

²⁸ The International Olympic Committee Anti-Doping Rules, 8. 6. 2015.

²⁹ Ibid.

³⁰ WADA, not AFLD, to monitor Tour de France drug testing, VeloNews, e-vir.

dnji vsebujejo strokovne podrobnosti, potrebne za izvajanje Kodeksa), je temeljna in univerzalna listina za boj proti dopingu. Da Kodeks poseduje primarnost nad ostalimi protidopinškimi dokumenti, še jasneje potrjuje novi Kodeks 2021,³¹ ki določa celo katera člene morajo protidopinške organizacije v svoje pravilnike vnesti brez vsebinskih sprememb. Seveda so tudi vse ostale določbe za podpisnice vsebinsko zavezujoče, le da jih niso dolžne dobesedno vključiti v pravilnike. To je sicer potrebno predvsem z vidika uskladitve oz. harmonizacije pravil in uveljavitve enakih dokaznih standardov ter enakih posledic za enake kršitve protidopinških pravil.³² Tudi EU priznava, da Kodeks predstavlja osnovni okvir za usklajene protidopinške politike, pravila in predpise med športnimi organizacijami in javnimi organi. Ker se EU obenem zaveda tudi, da Kodeks vpliva na različne vidike prava EU, je bil v okviru Generalnega sekretariata Sveta EU pred sprejetjem novega Kodeksa 2021, pripravljen prispevek EU in njenih držav članic k reviziji Kodeksa.³³ Ta je izpostavil nekatera področja oz. pravice, ki bi jih Kodeks moral bolje nasloviti. Največji problem protidopinškega sistema je namreč v tem, da njegovi vsebinski standardi za zaščito človekovih pravic in temeljnih svoboščin posameznikov največkrat niso zadovoljivi oz. so mnogo nižji od tistih, ki jih zagotavljajo ustave držav ali drugi mednarodni dokumenti (za zaščito človekovih pravic), pa čeprav naj bi bil slednji oblikovan na podlagi načela sorazmernosti in spoštovanja človekovih pravic.³⁴ Na to so začeli opozarjati tudi športniki, največkrat preko sodišč. Protidopinški sistem je prav zaradi tega v zadnjem času doživel nekaj pomembnih reform, ki bodo izpostavljene v nadaljevanju.

2. Pravice športnikov

V zvezi s pravicami športnikov je potrebno najprej omeniti pomembno novost, ki je nastala v sklopu sprememb Kodeksa 2021, to je Akt o protidopinških pravicah športnikov (v nadaljevanju tudi: Akt), s katerim se zagotavlja, da so pravice športnikov na področju boja proti dopingu jasno določene, dostopne in se uporabljajo globalno. Akt je nastal na podlagi obsežnih posvetovanj s

³¹ Prvi Kodeks je bil sprejet leta 2003 in je bil do sedaj štirikrat spremenjen. Najnovejši je začel veljati 1. 1. 2021.

³² Kodeks 2021, komentar uvoda.

³³ Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa, Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018.

³⁴ Kodeks 2021.

športniki s celega sveta in opisuje tiste pravice, ki so jih športniki izpostavili kot zelo pomembne, ne opredeljuje pa vseh pravic. Odobril ga je Izvršni odbor WADA na podlagi priporočila Odbora športnikov WADA.³⁵

Akt je razdeljen na dva dela, in sicer so v prvem delu naštejte pravice športnikov, ki jih lahko najdemo že v samem Kodeksu in mednarodnih standardih (to so: pravica do enakih možnosti (športniki imajo pravico, da nastopajo na najvišji ravni in to brez udeležbe športnikov in drugih oseb, ki uživajo doping ali kako drugače kršijo protidopinška pravila)³⁶; pravica do pravičnih in poštenih programov testiranja na način, da so vsi športniki iz vseh držav testirani v skladu s Kodeksom in mednarodnimi standardi (zagotavljanje skladnosti podpisnic s Kodeksom)³⁷; pravica do terapevtskih izjem; pravica do poštene obravnave (v razumnem roku ter pred poštenim, nepristranskim in operativno neodvisnim obravnavnim senatom v skladu z Mednarodnimi standardi za upravljanje z rezultati)³⁸ in obvestilo o odločbi po obravnavi (obrazložena in pravočasna odločba, ki vključuje zlasti obrazložitev razloga(-ov) za morebitno obdobje izločitve in diskvalifikacije rezultatov mora biti javno razkrita);³⁹ odgovornost protidopinških organizacij za izvajanje vseh področij dopinga v skladu s Kodeksom (zagotavljanje skladnosti podpisnic s Kodeksom); pravica športnika do prijave morebitnih kršitev protidopinških pravil preko mehanizma »žvižgavke«, pri čemer športniki ne smejo biti izpostavljeni grožnjam ali ustrahovanju, katerih namen je odvracati jih od poročanja;⁴⁰ pravica do izobraževanja o protidopinških programih; pravica do povračila škode (čistim športnikom in drugim osebam, ki so imele škodo zaradi ravnanj osebe, ki je zagrešila kršitev protidopinških pravil) in denarnih nagrad (razdelitev denarnih nagrad športnikom, ki bi bili do njih upravičeni, če športnik, ki so mu bile denarne nagrade odvzete, ne bi tekmoval); pravica do dodatne zaščite oseb, ki so s Kodeksom opredeljene kot zaščitene osebe (neobveznost javnega razkritja); pravice med odvzemom vzorca; pravica do analize B vzorca.⁴¹

³⁵ Akt o protidopinških pravicah športnikov, preambula.

³⁶ Akt o protidopinških pravicah športnikov.

³⁷ Ibid.

³⁸ Kodeks 2021, 8. člen.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid, 2.11 člen.

⁴¹ Akt o protidopinških pravicah športnikov, preambula.

Nadalje in kar je zelo pomembno, Akt navaja, da nobena obstoječa pravica ali svoboščina ne sme biti razveljavljena ali omejena zgolj zato, ker ni vključena v Kodeks ali je vanj vključena le delno.⁴² Prav ta navedba pa bi lahko zelo pomembno vplivala na pravico do zasebnosti in številne druge pravice (ki jih bomo obravnavali v nadaljevanju članka), ki jih v Kodeksu ne najdemo, a so v javnosti večkrat predmet razprave v okviru protidopinškega sistema. Takoj za omenjeno navedbo pa sledi pojasnilo, da nobena določba Akta o protidopinških pravicah športnikov ne spreminja uporabe Kodeksa ali mednarodnih standardov ali položaja športnikov v okviru teh dokumentov. Poleg tega tudi preambula dodaja, da Akt ni pravni dokument in da so pravice športnikov v okviru boja proti dopingu le tiste pravice, ki so določene v Kodeksu in mednarodnih standardih, ne glede na to, kako so opisane v Aktu. V primeru nasprotujočih si razlag tako določbe Kodeksa in mednarodnih standardov v vseh primerih prevladajo.⁴³ Izpostavljene navedbe torej začetno navdušenje nad Aktom kaj hitro zatrejo in dodatne zaščite pravic in svoboščin ne dopuščajo zares.

V drugem delu Akta o protidopinških pravicah športnikov so zatem našteje pravice, ki se športnikom zdijo pomembne za nadaljnji boj proti dopingu. To so: pravica do protidopinškega sistema brez korupcije ali drugih manipulacij, ki bi lahko vplivala na izide; pravica do sodelovanja pri upravljanju in odločanju (pravica, da športniki sodelujejo pri ustvarjanju in spreminjanju protidopinških pravil, ki jih morajo spoštovati, in pravica do sodelovanja pri upravljanju katerekoli protidopinške organizacije, katere subjekt so); pravica do pravne pomoči v okviru zaslišanja in pritožbe.⁴⁴

Eden od glavnih namenov Kodeksa oz. celotnega protidopinškega programa in kar v prvih stavkih poudarja tudi Akt, pa je seveda zaščititi temeljno pravico športnikov do sodelovanja v športu brez dopinga. Vprašanje pa je, ali lahko ta pravica prevlada nad vsemi ostalimi pravicami športnikov, ki bi jih morali uživati kot državljani svojih držav? Ali torej lahko preprečevanje dopinga znižuje zaščito temeljnih človekovih pravic športnikov? Akt namreč dodaja, da je za uspeh čistega športa ključnega pomeni tudi skrb, da športniki imajo pravice, da se jih zavedajo in jih lahko upora-

⁴² Akt o protidopinških pravicah športnikov.

⁴³ Akt o protidopinških pravicah športnikov, preambula.

⁴⁴ Akt o protidopinških pravicah športnikov.

bljajo, seveda pa le tiste, ki so nujno vsebovane v Kodeksu in mednarodnih standardih.

Velike upe na omenjeni Akt o protidopinških pravicah športnikov je postavljala tudi EU, ki je pred revizijo Kodeksa še enkrat poudarila, da mora Kodeks ustrezneje zagotoviti pravice športnikov, kar bi lahko s pravo vsebino uredil prav ta Akt.⁴⁵ Glede na zgoraj opisano pa si je EU, z obzirom na vsebino Listine o temeljnih pravicah EU in drugih pomembnih dokumentov, določbe in uporabo Akta najbrž predstavljala nekoliko drugače.

V nadaljevanju članka bodo zato predstavljene nekatere pravice, ki so po mnenju športnikov v protidopinškem sistemu še vedno premalo spoštovane, kar potrjuje tudi sodna praksa sodišč. Videli bomo, do katerih pomembnih sprememb je, v smislu boljše zaščite človekovih pravic športnikov, že prišlo in katera vprašanja še vedno ostajajo odprta.

2.1. Pravica do zasebnosti

Pravica do zasebnosti je varovana z ustavo in mednarodnimi dokumenti. Slovenska ustava to pravico zagotavlja v svojem 35. členu (varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic), ki varuje predvsem nedotakljivost stanovanja, komunikacijsko tajnost in varstvo osebnih podatkov, nedotakljivost telesne in duševne integritete posameznika idr.⁴⁶ Tudi v primerjalno pravnih ureditvah ta pravica uživa pomembno mesto, enako pa jo izrecno omenjajo tudi mednarodnopravni instrumenti, kot npr. EKČP (8. člen – pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) in Listina o temeljnih pravicah EU (7. člen – spoštovanje zasebnega in družinskega življenja).⁴⁷ Različni pravni redi pa seveda lahko zagotavljajo različne standarde in prakso glede spoštovanja človekovih pravic.⁴⁸ Če pri naštetih treh (nacionalnemu, mednarodnemu in supranacionalnemu) pravnih redih ne bomo našli bistvenih razlik, saj pravico do zasebnosti zelo široko varujejo, pa slednje ne velja za pravni red *lex sportiva* oz. protidopinški sistem, ki je del le-tega. Trdili bi lahko celo, da je v okviru protidopinškega sistema pravica do zasebnosti pozabljena, pa čeprav je WADA razvila tudi Medna-

⁴⁵ Glej Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa (aneks), Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018.

⁴⁶ Avbelj et al., 2019, komentar k 35. členu.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Avbelj, 2018, str. 116.

rodne standarde za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov. Tako Kodeks kot tudi Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov namreč pravico do zasebnosti urejajo na povsem drugačen način, tj. le v smislu informacij in obdelave ter razkritja in hranjenja osebnih podatkov. Določb o varstvu zasebnosti osebe; varstvu zasebnega in družinskega življenja; varstva fizične, duševne in moralne integritete osebe; varstva nedotakljivosti stanovanja; svobode gibanja; varstva identitete; pa v protidopinških pravilih ne bomo našli. Slednje seveda ni presenetljivo, saj bi v nasprotnem primeru program posredovanja lokacij (ti. program »*wherabouts*«) izgubil svoj pomen in namen. Gre za program namenjen vrhunskim športnikom izbranim v skupino za testiranje s strani njihove mednarodne športne zveze ali nacionalne protidopinške organizacije, v okviru katerega morajo le ti za prihajajoče četrtoletje zagotavljati ažurne podatke o tem, kje in kdaj se bodo nahajali v vsakem dnevu posameznega četrtoletja med 6. uro zjutraj in 23. uro zvečer.⁴⁹ Prijava lokacije, ki jih športniki vpisujejo v poseben spletni program ADAMS⁵⁰ (*The Anti-Doping Administration & Management System*), mora vsebovati vsaj naslednje podatke: popoln naslov za vročanje in osebni e-pošti naslov; izrecno potrditev, da športnik razume, da bo njegova prijava lokacije deljena z drugimi protidopinškimi organizacijami, ki so pristojne za njegovo testiranje; za vsak dan četrtoletja popoln naslov prenočišča (dom, začasna namestitev, hotel); za vsak dan četrtoletja ime in naslov lokacije športnikovega treninga, dela ali izvajanja druge redne dejavnosti (npr. šola) ter predviden časovni okvir izvajanja redne dejavnosti; urnik tekmovalj/prireditev za četrtoletje, vključno z imenom in naslovom lokacije ter datumom in časom, ko bo tekmoval na tej lokaciji.⁵¹ Prijava lokacije za vsak dan četrtoletja mora vsebovati tudi en določen testni interval med 5. uro zjutraj in 23. uro zvečer, v okviru katerega mora biti športnik obvezno na voljo za testiranje na določeni lokaciji.⁵² Pri tem velja poudariti, da se mora vsak športnik na zahtevo protidopinške organizacije, ki je pristojna za njegovo testiranje, podvreči testiranju ob vsakem času in na vsakem kraju in torej ne le v času postavljenega testnega in-

⁴⁹ Nacionalna skupina za testiranja (NRTP), SLOADO, e-vir.

⁵⁰ Spletni program za vodenje zbirke podatkov, ki se uporablja za vnašanje, shranjevanje, izmenjavo in poročanje in je oblikovan tako, da pomaga deležnikom in WADA pri njihovem protidopinškem delovanju.

⁵¹ Mednarodni standardi za testiranje in preiskave 2021, 4.8.8.2 člen.

⁵² Ibid, 4.8.8.3 člen.

tervala.⁵³ Podatki o lokaciji torej niso namenjeni sami sebi, ampak so uporabljeni za namene učinkovitega in smotrnega testiranja brez predhodnega obvestila, kar prinaša nenehno poseganje protidopinških organizacij v zasebno življenje športnikov ter tudi njihovo telesno in duševno integriteto (oddaja vzorca urina oz. krvi). Hkrati je protidopinškim organizacijam dovoljeno tudi izvajanje testiranja na športnikovem domu, in to brez sodnega naloga, saj se odvzem vzorca smatra kot nujno dejanje. Slednje pod vprašaj postavlja tudi pravico do družinskega življenja.

Sistem posredovanja lokacij je bil zaradi naštetih dejstev, prav v okviru 8. člena EKČP, že večkrat predmet razprave in kritik med pravnimi teoretiki⁵⁴ kot tudi športniki. To potrjuje zadeva *Fédération nationale des associations et des syndicats sportifs* (FNASS) in ostali proti Franciji,⁵⁵ v kateri je ESČP presojalo določbe Kodeksa in mednarodnih standardov iz leta 2009. V tej odločitvi je ESČP vnovič poudarilo, da sta koncepta zasebnega in družinskega življenja zelo široka pojma in ne moreta biti izključno opredeljena. Koncept družinskega življenja je zato potrebno razumeti na način, da lahko posameznik živi normalno družinsko življenje; koncept zasebnega življenja pa na način, da posameznik živi na način, kot se sam odloči/želi in je zaščiten pred javnostjo ali kot pravico da živi v zasebnosti, stran od nezaželene pozornosti.⁵⁶ ESČP je nadalje razložilo, da je enako kot koncept zasebnega življenja tudi koncept doma avtonomen koncept, ki ni odvisen od poimenovanja v nacionalni zakonodaji, ampak je opredeljen glede na dejanske okoliščine (obstoj zadostnih in neprekinjenih povezav s točno določenim krajem, ki je običajno kraj, kjer se razvija zasebno in družinsko življenje). Posameznik je zato zaščiten pred nedovoljenimi vstopi v dom, pri čemer je potrebno pojem doma razlagati zelo široko. ESČP tako ni izključilo, da se lahko kot dom šteje tudi počitniška hiša, hotelska soba in da se ta koncept doma ne nanaša izključno na prostor, ampak lahko vključuje tudi prostore, v katerih se izvajajo poklicne oz. poslovne dejavnosti.⁵⁷

WADA je v tej zadevi navedla, da je bila vzpostavitev takšnega sistema posredovanja lokacij najbolj natančna in primerna zaradi

⁵³ Ibid, 4.8.9.1 člen.

⁵⁴ Glej MacGregor, 2013; Halt, 2009; Soek, 2008.

⁵⁵ ESČP *Fédération nationale des associations et des syndicats sportifs* (FNASS) in ostali proti Franciji, št. 48151/11 in št. 77769/13, 18. 1. 2018.

⁵⁶ Ibid, 152. točka obrazložitve.

⁵⁷ Ibid, 154. točka obrazložitve.

izvajanja testiranj izven tekmovanj (ki so nujno potrebna za preprečevanje dopinga) in je hkrati povsem združljiva z zasebnim življenjem športnikov. Slednje je WADA opravičila z razlago, da so tem zahtevam sedaj podvrženi le športniki, ki so vključeni v registrirano skupino, in da je bilo okno za testiranje bistveno omejeno, tj. zgolj na termin od 6. ure zjutraj do 23. ure zvečer, saj je pred vzpostavitvijo sistema (leta 2009) veljalo, da so lahko testirani vsi športniki in kadarkoli v dnevu. WADA je nadalje poudarila, da so športniki dejansko povsem prosti 23 ur na dan, z izjemo ene ure, ki jo morajo poročati. Prav tako športniki lahko sami izbirajo lokacijo, ki ni nujno, da je njihov dom; sistem pa omogoča fleksibilnost in spreminjanje lokacije.⁵⁸

Na drugi strani so športniki trdili, da sistem posredovanja lokacij posega v njihovo pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja in doma zato, ker se informacije, ki jih je potrebno posredovati, nanašajo na njihov dnevni urnik, vključno z vikendi, prazniki in dopustom/počitnicami. V praksi so podatki vključevali vse kraje, kjer so športniki spali oz. bivali. To so dom, začasna bivališča in hoteli, ne glede na to, ali so povezani s športnimi aktivnostmi ali ne (počitniške nastanitve). Pritožniki so zahtevali, da so bili podvrženi stalnemu spremljanju in da obvezna najava enournega termina ne izključuje dejstva, da so lahko testirani kadarkoli.⁵⁹ Trdili so tudi, da jim zahteve po sporočanju kraja bivanja odvzemajo pravico do redkih priložnosti, ko lahko uživajo normalno družinsko življenje, saj so zaradi omejitev značilnih za njihov poklic (potovanja, tekmovanja, priprave, delo za vikend, praznik...) do le-teh prikrajšani.⁶⁰ Zatrjevali so tudi vmešavanje v njihove domove, saj zahteve po sporočanju lokacij mešajo/prekrivajo zasebno in poklicno sfero njihovega življenja. Prizorišča za treninge in tekmovanja bi namreč lahko šteli kot poklicne prostore, ki spadajo v okvir 8. člena EKČP, in drugič; športniki so bili vsaj za čas vikendov oz. praznikov dejansko primorani sporočiti svoj domač naslov kot prostor za testiranje, kar pomeni, da se niso povsem sami strinjali s to odločitvijo.⁶¹ To pomeni, da so se tudi ostali družinski člani morali soočiti z izvajanjem protidopinških testov, ne glede na to, ali so to sploh želeli. Poleg izvajanj proti-

⁵⁸ Ibid, 150. točka obrazložitve.

⁵⁹ Ibid, 116. točka obrazložitve.

⁶⁰ Ibid, 117. točka obrazložitve.

⁶¹ Ibid, 118. točka obrazložitve.

dopinških testov na domu pa so bila za pritožnike zlasti vsiljiva in ponižujoča (javna) testiranja v hotelih. Prav tako so pritožniki poudarili, da so protidopinške agencije vedno vedele, kje se nahajajo in kaj počnejo, in znova opozorili, da sistem ne omogoča določb o nepredvidenih dogodkih (kot npr. nepričakovan sestanek, družinske težave...), saj sprememb termina ni mogoče vnesti v sistem v zadnjem trenutku, ampak vsaj 24 ur prej.⁶²

Sodišče je po pregledu vseh navedb zaključilo, da ne podcenjuje vpliva, ki ga imajo zahteve posredovanja lokacij na zasebno življenje pritožnikov, vendar pa so iz razlogov splošnega interesa te obveznosti potrebne in zelo pomembne za preprečevanje dopinga, kar opravičuje omejitve pravic športnikov iz 8. člena EKČP. Zmanjšanje ali odpravljanje zahtev, zaradi katerih so pritožniki vložili pritožbo, bi lahko namreč povečalo nevarnosti dopinga za zdravje športnikov in zdravje celotne športne skupnosti in bi bilo obenem v nasprotju z evropsko in mednarodno zavezo o nena-povedanih testiranjih. Na koncu je sodišče dodalo še, da je tožena država (Francija) dosegla pravično ravnovesje med različnimi interesi in da ni prišlo do kršitve 8. člena EKČP.⁶³ V zvezi s presojanjem pravice do svobode gibanja pa se je ESČP izreklo za stvarno nepristojno.⁶⁴

ESČP je torej presojalo Kodeks in mednarodne standarde iz leta 2009, pri čemer je potrebno poudariti, da so pravila Kodeksa iz leta 2015, še posebej pa najnovejšega iz leta 2021 dosti strožja. Predvsem gre omeniti določila v zvezi z razpoložljivostjo športnikov glede testiranja, in sicer so Kodeks oz. mednarodni standardi iz leta 2009 določali le, da morajo biti športniki v registrirani skupini za testiranje zlasti prisotni in na razpolago za testiranje na kateri koli dan v ustreznem četrtletju v 60-minutnem časovnem okviru, ki ga je športnik preciziral v sistemu ADAMS,⁶⁵ medtem ko določila Kodeksa in mednarodnih standardov iz leta 2015 (in tudi 2021) določajo, da se mora vsak športnik na zahtevo protidopinške organizacije, ki je pristojna za njegovo testiranje, podvreči testiranju ob vsakem času in na vsakem kraju. Torej, od vsakega športnika lahko katera koli protidopinška organizacija, ki je pristojna za njegovo testiranje, kadar koli zahteva, da odda vzorec.⁶⁶ Športni-

⁶² Ibid, 141. točka obrazložitve.

⁶³ Ibid, 191. točka obrazložitve.

⁶⁴ Ibid, 200. točka obrazložitve.

⁶⁵ Mednarodni standardi za testiranja 2009, 11.4 člen.

⁶⁶ Kodeks 2015 in 2021, 5.2 člen.

ki, vključeni v registrirano skupino za testiranje, pa morajo biti še zlasti prisotni in na voljo za testiranje vsak dan med 60-minutnim testnim intervalom, ki je za ta dan določen v njegovi prijavi lokacije, in to na lokaciji, ki jo je športnik določil za ta časovni interval.⁶⁷ Nadalje komentar k členu 5.2 določa, da razen če si športnik izbere svoj 60-minutni testni interval v času med 23. uro zvečer in 6. uro zjutraj, ali se kako drugače strinja s testiranjem v tem času, ga protidopinška organizacija v tem terminu ne sme testirati brez utemeljenega suma, da se ukvarja z dopingom. Pri kršitvi protidopinskih pravil, ugotovljeni na podlagi takega testiranja ali poskusa testiranja, ni dovoljena obramba z izpodbijanjem utemeljenosti suma protidopinške organizacije in njene upravičenosti do testiranja v zgoraj navedenem času.⁶⁸ Slednja ureditev torej na plan zopet prinaša prej omenjene stroge določbe izpred leta 2009, saj so (vsi) športniki lahko testirani kadarkoli, torej tudi v času med 23. uro zvečer in 6. uro zjutraj. Obenem novi mednarodni standardi za testiranja in preiskave uvajajo novo dolžnost, in sicer morajo mednarodne zveze in protidopinške organizacije premisliti o sprejetju »piramidnega« ali »večstopenjskega« pristopa, v okviru katerega bi se športniki razvrstilo v različne skupine glede na potrebno posredovanje podatkov o lokaciji. Poleg t.i. imenovane registrirane skupine za testiranje, bi vzpostavili skupino za testiranje in druge skupine, ki bi se razlikovale glede na to, koliko podatkov o lokaciji bi športniki morali posredovati.⁶⁹ Skupina za testiranje bi tako bila raven pod registrirano skupino, od športnikov vključenih vanjo pa bi se zahtevali vsaj podatki o naslovu prenočitve, urniku tekmovalj/prireditev in rednih treningov. Omenjeno širi nabor športnikov, ki bi morali posredovati svoje lokacije. Za športnike, vključene v skupino za testiranje, sicer ne bi veljale zahteve iz člena 2.4 Kodeksa, torej določila o kršitvah glede razpoložljivosti športnika.⁷⁰ Tudi sankcije so strožje, saj je Kodeks iz leta 2009 določal obdobje izključitve najmanj eno leto in največ dve leti na podlagi stopnje športnikove krivde,⁷¹ Kodeks 2015 in 2021 pa najmanj dve leti, z možnostjo skrajšanja na najmanj eno leto, odvisno od stopnje krivde športnika.⁷² Novi Kodeks sedaj opredeljuje

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Kodeks 2021, komentar k 5.2 členu.

⁶⁹ Mednarodni standardi za testiranja in preiskave 2021, 4.8.4 člen.

⁷⁰ Ibid, 4.8.10.1 člen.

⁷¹ Kodeks 2009, 10.3.3 člen.

⁷² Kodeks 2021, 10.3.2 člen.

tudi minimalne zahteve za registrirano skupino za testiranje (minimalno 3 testiranja izven tekmovanja letno za športnika).⁷³ Mogoče je na tem mestu smiselno poudariti tudi, da je športnik ves čas postopka samega odvzema vzorca urina pod stalnim strogim nadzorom uradnika za kontrolo dopinga ali nadzornika, tj. tudi v toaletnih prostorih.

Trenutno veljavna pravila so torej dosti strožja in prav zanimivo bi bilo videti, ali bi ESČP svojo odločitev ponovilo⁷⁴ in vse hujše posege v športnikovo zasebnost še vedno opravičilo s splošnim interesom in varovanjem zdravja, ki je po in osnovni razlog za zahteve Kodeksa po posredovanju lokacij oz. dejstvom, da bi z boljšo zaščito človekovih onemogočili temeljne cilje protidopinškega sistema.

Pri tem ne gre zanemariti niti dejstva, da WADA ni prekinila testiranj niti v času pandemije novega koronavirusa. Pripravila je le navodila oz. ukrepe za zaščito športnikov med postopkom testiranja,⁷⁵ v katerih je večkrat omenjeno, da je potrebno športnike opozoriti, da so še vedno lahko testirani kjerkoli in kadarkoli. Skladno z navodili WADA so bili športniki v času pandemije še vedno dolžni posredovati svoje lokacije, poleg tega pa protidopinške agencije obveščati tudi o morebitni okužbi ali samoizolaciji zaradi koronavirusa, da se v teh primerih začasno ne načrtuje testiranja pri dotičnem športniku. Enako so bili športniki dolžni protiopinško agencijo obvestiti takoj, ko okužbo prebolijo oz. ko zaključijo samoizolacijo. V kolikor bi izbran športnik zavrnil izvedbo testiranja zaradi straha pred okužbo z novim koronavirusom, se bi zavračanje oddaje vzorca smatralo kot kršitev protidopinških pravil, saj to ni utemeljen razlog za zavračanje testiranja. S strogimi ukrepi oz. navodili za izvedbo testiranja naj bi namreč protidopinške agencije športnikom uspele zagotavljati zadostno varnost.⁷⁶ Glede na zatiranje WADA, da lahko športniki sami izbirajo lokacijo 60-minutnega časovnega okvirja, ki ni nujno, da je njihov dom, pa se velja vprašati, kje drugje kot doma so lahko v času pandemije športniki testirani. Še do bolj absurdnega in zares neprimerne testiranja pa je prišlo že nekaj časa nazaj v primeru belgijskega kolesarja Kevina van Impea, ki je bil na nenapove-

⁷³ Mednarodni standardi za testiranja in preiskave 2021, komentar k 4.8.6.1 členu.

⁷⁴ Glej tudi Letnar Černič, 2018b, e-vir.

⁷⁵ COVID-19: ADO GUIDANCE, WADA, 2020, e-vir.

⁷⁶ Glej tudi spletno stran SLOADO: Obvestilo športnikom glede poteka testiranj v času epidemije SARS-CoV-2, e-vir.

dano testiranje pozvan v prostorih krematorija, ko je izpolnjeval upravne formalnosti ob smrti svojega sina. Ob tem ga je uradnik za odvzem vzorca opozoril, da mu ob morebitnem zavračanju odvzema vzorca sledi sankcija dvoletne izključitve iz tekmovanj. Van Impe je seveda testiranje opravil, s strani kolesarjev, pa je zatem na kolesarski dirki Paris-Nice prišlo do protesta, s katerim so mu želeli pokazati podporo.⁷⁷ Se je torej posameznik le zato, ker se odloči za profesionalno življenje športnika, primoran odreči pravici do zasebnosti in družinskega življenja in nenazadnje spoštovanju človekovega dostojanstva? Je ta poklic res tako zelo drugačen od drugih, da lahko takšne posege opravičimo z javnim interesom oz. zdravjem? Ali res športnik ne more ostati nenadzorovan vsaj v času njegovega dopusta, počitnic, najhujših življenjskih situacijah? Je res po kar bi mu v tem času prišlo na misel, doping? Mogoče pa bo na vsa ta vprašanja kaj kmalu zopet odgovarjalo ESČP.

2.2. Pravica do varstva osebnih podatkov

Športniki so protidopinškim organizacijam primorani posredovati veliko količino osebnih podatkov – od osebnih identifikacijskih podatkov, zdravstvenih podatkov (podatki o terapevtskih izjemah), pa vse do genskih podatkov (vzorci urina, krvi, biološki potni list), pri čemer zadnji dve omenjeni vrsti uvrščamo med posebne (oz. ti. imenovane občutljive) osebne podatke. Podlago za obdelovanje naštetih podatkov predstavlja 14.6 člen Kodeksa, ki določa, da lahko protidopinške organizacije zbirajo, shranjujejo, obdelujejo ali razkrivajo osebne podatke o športnikih in tretjih osebah, če je to potrebno in primerno za izvajanje protidopinških dejavnosti po določilih Kodeksa in mednarodnih standardov ter v skladu z veljavnim pravom.⁷⁸ Nadalje pa so bili sprejeti tudi Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov, katerih namen je zagotoviti, da protidopinške organizacije izvajajo primerne, zadostne in učinkovite ukrepe za varstvo osebnih podatkov, ki jih obdelujejo med izvajanjem protidopinških programov.⁷⁹

Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov so bili prvič sprejeti leta 2009. Glede na to, da Kodeks in

⁷⁷ Rider asked for drug test at son's funeral, 2008, e-vir; Gleaves, Vest Christiansen, 2019.

⁷⁸ Kodeks 2021, 14.6 člen.

⁷⁹ Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov 2021, uvod.

mednarodni standardi vplivajo na različne politike EU, še posebej pa na varstvo osebnih podatkov, zagotovo ne preseneča, da svoje mnenje k prvemu osnutku Mednarodnih standardov za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov, podala tudi Delovna skupina, ustanovljena na podlagi iz 29. člena Direktive 95/46/EC.⁸⁰ Gre za neodvisno svetovalno telo EU za varstvo osebnih podatkov in zasebnosti. Skupina je pritrdila, da mednarodni standardi predstavljajo vzpodbuden znak z vidika ozaveščenja o varstvu osebnih podatkov, vendar pa se je potrebno zavedati, da ne zagotavljajo takšne ravni varstva osebnih podatkov, kot jih zagotavlja pravo EU. Zato je skupina podala določene smernice za prilagoditve Kodeksa in mednarodnih standardov, ki pa jih je WADA le deloma upoštevala.⁸¹ Nekatera vprašanja so tako ostala odprta in nanje je ponovno opozorila Delovna skupina za šport⁸² pred revizijo Kodeksa in mednarodnih standardov 2021. Osredotočila se je predvsem na pravno podlago za obdelovanje osebnih podatkov in opozorila, da obdelava ne more temeljiti le na soglasju, za kar je potrebno preučiti tudi druge pravne podlage. Prav tako bi bila potrebna natančnejša opredelitev različnih namenov obdelave osebnih podatkov.⁸³

WADA je navedla, da je pri oblikovanju novih standardov za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov posebej upoštevala smernice Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoje (OECD), Konvencijo Sveta Evrope o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (ETS 108), okvir držav APEC za varstvo zasebnosti (*APEC Privacy Framework*), Listino Evropske unije o temeljnih pravicah, Uredbo 2016/679 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov (Splošna uredba o varstvu podatkov – GDPR) ter tudi sodno prakso ESČP.

Da novi Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov sledijo GDPR je videti v 5.1 členu, ki je v obdelavo osebnih podatkov izrecno vključil načelo sorazmernosti in določa, da lahko protidopinške organizacije obdelujejo osebne podatke le,

⁸⁰ Drugo mnenje Delovne skupine ustanovljene na podlagi iz 29. člena Direktive 95/46/EC št. 4/2009 o Mednarodnih standardih za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov WADA, o povezanih določbah WADC in o drugih vprašanjih zasebnosti v okviru boja proti dopingu v športu s strani WADA in (nacionalnih) protidopinških organizacij, z dne 6. 4. 2009.

⁸¹ Glej Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa (aneks), Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018.

⁸² Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa, Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018.

⁸³ Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa (aneks), Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018.

kadar je to relevantno in sorazmerno za izvajanje protidopinških dejavnosti v skladu s Kodeksom in mednarodnimi standardi, če taka obdelava ni v nasprotju z veljavnimi zakoni o zasebnosti in varstvu podatkov, ali kadar to sicer zahteva veljavni zakon, predpis ali obvezni pravni postopek.⁸⁴ Izpolnjevanje enega izmed namenov iz 5.1 člena je torej nujno potrebno za obdelavo podatkov, saj se morajo protidopinške organizacije v nasprotnem primeru obdelavi odpovedati.⁸⁵

V okviru pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov je bil nekoliko spremenjen tudi 6. člen standardov, ki pa kot glavno pravno podlago še vedno šteje soglasje posameznika. Slednje mora biti po novem informirano, prostovoljno, izrecno in nedvoumno,⁸⁶ s čimer se je 6.1 člen povsem približal definiciji privolitve posameznika iz 4. člena GDPR. Na tem mestu bi zopet lahko razglabljali o prostovoljnosti soglasja v smislu 42. uvodne točke GDPR, ki pravi, da se privolitev ne bi smela šteti za prostovoljno, če posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, nima možnosti dejanske ali prostovoljne izbire ali privolitve ne more zavrniti ali preklicati brez škode. Športnik namreč ne more zavrniti odvzema vzorca, zavrniti vključitve v registrirano skupino za testiranje in neposredovati svoje lokacije, zavrniti biološkega potnega lista itd., saj bo v tem primeru deležen hudih sankcij.

Kodeks kot pravno podlago za obdelavo osebnih podatkov sicer predvideva tudi: izpolnjevanje pravnih obveznosti, izvajanje nalog v javnem interesu, kadar je to potrebno zaradi bistvenega javnega interesa, javnega zdravja ali izpolnjevanja pogodbe, ali zaščito ključnih interesov udeleženca in drugih oseb.⁸⁷ Glede na to, da Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov izrecno poudarjajo, da so pri oblikovanju upoštevali že prej omenjeno odločitev ESČP v zadevi FNASS, ki omejevanje človekovih pravic prav tako opravičuje s splošnim interesom, gre pričakovati, da bo javni interes predstavljal zelo pomembno pravno podlago za obdelavo osebnih podatkov.

Delovna skupina za šport je nadaljnje podvomila tudi v skladnost z zahtevami za obdelavo osebnih podatkov, zlasti tistih glede obdobja hrambe, za shranjevanje različnih podatkov o športnikih

⁸⁴ Kodeks 2021, 5.1 člen.

⁸⁵ Ibid, komentar k 5.2 členu.

⁸⁶ Kodeks 2021, 6.1 člen.

⁸⁷ Ibid.

in objavo imen športnikov (javno razkritje), ki so kršili protidopinška pravila (člen 14.3 Kodeksa).⁸⁸ Novi Kodeks je zato ublažil nekatere zahteve glede shranjevanja podatkov (npr. shranjevanje podatkov o lokacijah za namene biološkega potnega lista je bilo znatno zmanjšano samo na mesto, državo in lokacije tekmovanj), prav tako pa je bilo v okviru zahtev javnega razkritja identitete športnika, ki je storil kršitev, podana zelo pomembna usmeritev. Po novem velja, da v kolikor bi javno razkritje, kot zahteva člen 14.3.2 Kodeksa, povzročilo kršitev druge veljavne zakonodaje, se odločitev protidopinške organizacije, da ne opravi javnega razkritja, ne bo štela za neskladnost.⁸⁹

Obenem je bila znova izpostavljena pomembnost prenosa osebnih podatkov iz EU v tretje države in poudarila, da morajo nacionalne protidopinške organizacije s sedežem v EU pri prenosu osebnih podatkov v tretje države preveriti, da so takšni prenosi skladni z zahtevami V. poglavja GDPR oz. da je izpolnjena zahteva po ustrezni ravni zaščite v namembni državi.⁹⁰ Če te ravni ni mogoče šteti za ustrezno, se lahko prenosi opravijo le na podlagi nekaterih izjem. Z namenom nemotenega prenosa osebnih podatkov iz držav članic EU v tretje države je Delovna skupina za šport predlagala, da WADA te določbe vnese v Kodeks/mednarodne standarde ali nacionalnim protidopinškim organizacijam pomaga pri razvoju dodatnih zaščitnih ukrepov.⁹¹ Novi Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in varstva podatkov pa v primerjavi s prejšnjimi iz leta 2015, vseeno ne določajo nič novega. Na splošno tako še vedno velja, da protidopinške organizacije ne smejo razkriti osebnih podatkov drugim protidopinškim organizacijam, razen kadar je to razkritje potrebno, da protidopinške organizacije, ki prejmejo zadevne osebne podatke, v skladu z veljavnimi zakoni o zasebnosti in varstvu podatkov, izpolnijo obveznosti po Kodeksu in mednarodnih standardih.⁹² To pa seveda ni tako redko, kar potrjuje tudi komentar k 8.1 členu, ki pravi, da morajo protidopinške organizacije v številnih primerih nekatere osebne podatke izmenjati, da lahko opravijo testiranja (na tekmovanjih ali izven

⁸⁸ Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa (aneks), Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018.

⁸⁹ Kodeks 2021, komentar k 14.3.2 členu.

⁹⁰ Prav tako morajo poskrbeti za ustreznost nadaljnjih prenosov osebnih podatkov iz tretje države ali mednarodne organizacije v drugo tretjo državo ali drugo mednarodno organizacijo.

⁹¹ Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa (aneks), Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018.

⁹² Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov 2021, 8.1 člen.

tekmovanja), ki jih predpisuje Kodeks. Pri tem je potrebno poudariti tudi, da je strežnik sistema ADAMS, preko katerega se, kot smo že videli, zbira ogromno osebnih podatkov športnikov (predvsem tistih o lokaciji), lociran v Kanadi. Kot določa člen 2.2. WADC pa so ti podatki o športnikovi lokaciji in drugi, dostopni WADA in drugim protidopinškim organizacijam, kar pomeni, da do prenosa osebnih podatkov v tretje države prihaja na dnevni ravni. Poleg tega lahko protidopinške organizacije pridobijo tudi podatke o lokaciji športnikov, ki niti niso vključeni v omenjeno skupino za testiranje in v skladu s svojimi pravili naložijo športnikom ustrezne kazni.⁹³ Stanje zaščite varstva osebnih podatkov se torej tudi po letu 2021 ni bistveno spremenilo, sklepati pa gre, da bodo vsi zgoraj omenjeni prenosi upravičeni na podlagi pomembnih razlogov javnega interesa (49. člen GDPR). Tudi 111. in 112. uvodna točka GDPR namreč govorita o tem, da bi morala biti možnost prenosov osebnih podatkov v tretje države predvidena tudi takrat, kadar to zahtevajo pomembni razlogi v javnem interesu, kot je npr. zmanjšanje in/ali odprava uporabe nedovoljenih poživil v športu.⁹⁴ Pri tem seveda ne gre zanemariti dejstva, da je že večkrat prišlo tudi do vdorov v sistem ADAMS in razkrivanja osebnih podatkov športnikov. Tarča zadnjega razkritja so bile predvsem ameriške olimpijke, ki so jim ruski hekerji želeli dokazati, da so do svojih olimpijskih medalj prišle s pomočjo terapevtskih izjem.

2.3. Pravica do poštenega sojenja

Pravica do poštenega sojenja je bila v okviru boja proti dopingu obravnavana že na več mestih,⁹⁵ v tem članku pa bodo predstavljene ključne spremembe, do katerih je v samem sistemu prišlo z namenom boljše zaščite omenjene pravice.

Spori dopinške narave se največkrat rešujejo pred Arbitražnim sodiščem za šport (v nadaljevanju: CAS), saj slednje poseduje skorajda avtomatsko pristojnost za reševanje sporov. Vse tiste športne organizacije, ki so članice NOK oz. MOK in so posledično tudi pristopile k Olimpijskemu gibanju, morajo namreč vse spore predložiti v reševanje tistemu organu, ki ga določi MOK, to pa je CAS.⁹⁶ To je mogoče prikazati na praktičnem primeru vloge za

⁹³ Kodeks 2021, 5.5 člen.

⁹⁴ 111. in 112. uvodna točka GDPR.

⁹⁵ Letnar Černič, 2018a, e-vir; Letnar Černič, 2014; Mukesh, 2020; Zepek, 2019.

⁹⁶ Bergant Rakočević (ur.), 2008, str. 363, 364.

licenco Kolesarske zveze Slovenije (v nadaljevanju: KZS). Vsak slovenski kolesar, ki želi tekmovati na nacionalni ali mednarodni ravni, mora biti registriran pri KZS in za vsako tekmovalno leto posebej pridobiti ustrezno licenco. Za namene njene pridobitve pa mora športnik izpolniti vlogo za izdajo licence, s podpisom katere se med drugim obvezuje, da bo vse ugovore v zvezi z jemanjem poživil predložil CAS, katerega sklep bo upošteval kot dokončen.⁹⁷ Enako tudi 13.2.1 člen WADC poudarja, da se v primerih, ki nastanejo na podlagi udeležbe na mednarodni prireditvi, ali v primerih, ki vključujejo športnike mednarodnega razreda, lahko pritožba zoper odločbo v zvezi s kršitvami protidopinških pravil, posledicami, začasnimi izključitvami, izvajanjem odločb in pristojnostjo, vloži le pri CAS.⁹⁸ Načeloma sicer velja, da ima CAS funkcijo razsodišča druge stopnje, saj se dopinški spori na prvi stopnji obravnavajo pred pristojno nacionalno zvezo oz. organizacijo.⁹⁹ Tudi to pa se utegne spremeniti, saj je v okviru CAS poleg oddelka za navadno arbitražo, oddelka za pritožbeno arbitražo in oddelka za mediacijo, s 1. 1. 2019, začel delovati tudi stalni oddelek za boj proti dopingu (v nadaljevanju: CAS ADD), ki po novem vodi prvo-stopenjske (lahko pa tudi dokončne) postopke v zvezi z dopinškimi spori za tiste športne organizacije, ki so podpisnice Kodeksa in bodo pristojnost za reševanje sporov predale CAS ADD. Sam CAS ADD in njegova arbitražna pravila so bila vzpostavljena v povezavi s pravili Kodeksa.¹⁰⁰ Prva je k reševanju sporov pred CAS ADD pristopila Mednarodna triatlonska zveza, sledile so ji Mednarodna smučarska zveza, Mednarodna strelska zveza, Mednarodna sankaska zveza, Mednarodna zveza za bob in skeleton itn.

Določba A14 arbitražnih pravil CAS ADD izrecno navaja, da so se stranke postopka, ki so pristojnost za reševanje dopinških sporov prenesle na CAS ADD, izrecno odrekale pravici, da podobne zahteve naslovijo na državne organe ali sodišča (enako sicer velja tudi za navadno arbitražo CAS). Takšna opustitev pa sicer ne vključuje pravice do pritožbe na pritožbeni oddelek CAS (razen v primeru, če je bil ustanovljen tričlanski senat CAS ADD) ali na švicarsko zvezno sodišče, če je takšna odločitev CAS ADD dokončna.¹⁰¹ Enako to ne izključuje pravice športnikov, da boljšo odločitev po-

⁹⁷ Kako do licence Kolesarske zveze Slovenije?, KZS, 2021, e-vir.

⁹⁸ Kodeks 2021, 13.2.1 člen.

⁹⁹ Bergant Rakočević (ur.), 2008, str. 376.

¹⁰⁰ Arbitražna pravila CAS ADD 2021, A1.

¹⁰¹ Ibid, A14.

iščejo pred Sodiščem EU ali ESČP, saj je v okviru njihovih pravnih redov posameznikom zagotovljena pravica do sodnega varstva.¹⁰²

Postopki pred CAS ADD navadno vodi en arbiter, ki je izbran iz liste arbitrov CAS ADD.¹⁰³ V kolikor se stranke postopka tako dogovorijo, pa lahko o protidopinških kršitvah odloča tričlanski senat, pod pogojem, da se stranke v tem primeru odrečejo pravici do pritožbe pred CAS. Postopki pred tričlanskim senatom so brezplačni.¹⁰⁴ Tudi sicer so disciplinski pritožbeni postopki pred CAS načeloma brezplačni, novost CAS ADD pa je v tem, da so tudi (prvostopenjski) postopki z edinim arbitrom načeloma brezplačni in se za štiri postopke letno krijejo iz proračuna, ki ga MOK dodeli mednarodnim zvezam, ki so del olimpijskega gibanja; vse nadaljnje postopke (torej 5 ali več) pa krijejo MOK, mednarodne zveze in mednarodna agencija za testiranje (ITA).¹⁰⁵ S tem so postali postopki pred CAS ADD športnikom (finančno) bolj dostopni. Ker pa je vzpostavitev CAS ADD zelo pozitivna tudi za športne organizacije, saj jim ne bo več potrebno zagotavljati posebnega (prvostopenjskega) arbitražnega organa za dopinške spore, gre pričakovati, da se bo reševanja sporov pred CAS ADD posluževalo vse več organizacij. Posledično bo razbremenjen tudi oddelek za pritožbeno arbitražo CAS, ki v večini rešuje prav dopinške spore, zaradi količine katerih je športnikom večkrat kršena tudi pravica do sojenja v razumnem roku.

CAS je sicer leta 1984 ustanovil MOK, predvsem z namenom učinkovitega in hitrejšega reševanja športnih sporov. Danes velja za »vrhovno sodišče za šport«,¹⁰⁶ s sedežem v Lozani v Švici. Deluje na podlagi Arbitražnih pravil (Code), ki so dvodelna. Prvi sklop sestavljajo organizacijska pravila (Code: ICAS Statutes) CAS in ICAS,¹⁰⁷ drugi del pa procesna pravila navadne in pritožbene arbitraže pred CAS (Code: Procedural Rules). Pravila so bila večkrat spremenjena, do zelo pomembne spremembe pa je ravno tako prišlo 1. 1. 2019. Z istim sporočilom za javnost, s katerim je CAS opozoril na uvedbo CAS ADD, je bilo zapisano, da skladno z odločitvijo ESČP v zadevi Pechstein & Mutu proti Švici,¹⁰⁸ CAS uvaja

¹⁰² Avbelj, 2018, str. 115.

¹⁰³ Arbitražna pravila CAS ADD 2021, A16.

¹⁰⁴ Ibid, A15.

¹⁰⁵ Ibid, A24.

¹⁰⁶ Tako npr. Bondulich, 2016; Mitten, Opie, 2010; Casini, 2010.

¹⁰⁷ ICAS je nekakšen nadzorni organ sodišča, ki skrbi za neodvisnost CAS, imenuje arbitre, skrbi za upravljanje in financiranje CAS, sprejema pravila CAS.

¹⁰⁸ ESČP Pechstein & Mutu proti Švici, št. 40575/10 in 67474/10, 4. 2. 2019.

tudi možnost javne obravnave.¹⁰⁹ V 183. točki odločitve je namreč ESČP ugotovilo, da je prišlo do kršitve 1. odstavka 6. člena EKČP, saj obravnave pred CAS niso potekale javno.¹¹⁰ S tem je ESČP dejansko potrdilo, da morajo postopki pred CAS spoštovati načela poštenega sojenja, opredeljena v 1. odstavku 6. člena EKČP.¹¹¹ Poleg tega je ESČP priznalo, da je CAS z zakonom ustanovljeno sodišče v smislu 1. odstavka 6. člena EČKP¹¹² in je zato presojalo tudi neodvisnost in nepristranskost slednjega (v smislu financiranja, imenovanja arbitrov) ter ugotovilo, da do kršitve ni prišlo. Sodišče je najprej ugotovilo, da CAS ne more biti neodvisno in nepristransko zgolj iz razloga svoje finančne ureditve, ker je financirano s strani športnih teles (MOK), saj se npr. tudi nacionalna sodišča financirajo iz državnega proračuna in po analogiji torej ne gre trditi, da ga zgolj to dejstvo dela neodvisnega in nepristranskega.¹¹³ Nadalje je sodišče presojalo imenovanje arbitrov v smislu ravnovesja med športnimi organizacijami in športniki ter ugotovilo, da je ICAS seznam arbitrov sestavil na naslednji način: tri petine arbitrov je bilo izbranih med osebami, ki jih imenujejo MOK, mednarodne zveze ali NOK, neodvisno od tega ali so člani teh organizacij ali ne; petina arbitrov je bila, po ustreznih pogovorih, izbrana med osebami, ki bodo branile interese športnikov; petina pa je bila arbitrov, ki so bili zbrani med osebami neodvisnimi od športnih organizacij. Sodišče je sprva priznalo, da je bila le petina arbitrov takih, ki so bili neodvisni od športnih organizacij, a nadalje poudarilo, da se je ta člen leta 2012 drastično spremenil in postal mnogo splošnejši, zato tega ni več moč trditi. Danes npr. velja, da ICAS na seznam arbitrov CAS imenuje osebe z ustreznim pravnim znanjem, priznanimi kompetencami v zvezi s športnim pravom ali mednarodno arbitražo, dobrim splošnim znanjem o športu, dobrim znanjem vsaj enega CAS jezika, katerih imena in kvalifikacije ICAS sporočijo: MOK, mednarodne zveze in združenje NOK ter tudi (to velja šele od leta 2016!) komisije športnikov prej omenjenih športnih organizacij.¹¹⁴ Posebnih določb o številčnosti seznama torej ni več.

¹⁰⁹ Arbitražna pravila CAS 2019 (tudi 2021), R57; razen v primeru utemeljenih razlogov, ki javnost izključujejo: varstvo morale, javni red, nacionalne varnosti, kadar to zahtevajo interesi mladoletnikov ali zaščita zasebnega življenja strank, pravičnosti, kadar gre za postopke reševanja izključno pravnih vprašanj ali če je bila javna obravnava izvedena že na prvi stopnji.

¹¹⁰ ESČP Pechstein & Mutu proti Švici, št. 40575/10 in 67474/10, 4. 2. 2019, 183. točka obrazložitve.

¹¹¹ Ibid, 115. točka obrazložitve – ne glede na to ali je arbitražna obvezna ali prostovoljna, mora biti 6(1) člen EKČP spoštovan.

¹¹² Ibid, 149. točka obrazložitve.

¹¹³ Ibid, 151. točka obrazložitve.

¹¹⁴ Arbitražna pravila CAS 2021, S7.

Arbitre je ravno tako lahko odstavil le ICAS, (še)le od leta 2019 pa velja novo določilo, da arbitre lahko odstavi posebna komisija ICAS (*Challenge Commission*), ki jo sestavlja predsednik komisije, ki ni član in ni imenovan s strani MOK, mednarodnih organizacij ali združenja nacionalnih olimpijskih komitejev; ter predsedniki oddelkov CAS in njihovi namestniki.¹¹⁵ Odstavitve arbitra pa ne more zahtevati stranka.¹¹⁶

Sodišče je priznalo tudi, da je bilo pritožnici sicer omogočeno, da imenuje arbitra, vendar pa se morajo arbitri imenovati s seznama arbitrov CAS, kar pomeni, da tožeča stranka nima popolne svobode pri izbiri, kot to npr. velja pri drugih arbitražah.¹¹⁷ Sodišče je bilo obenem pripravljeno priznati, da so športne organizacije, ki so sodelovale v sporih s športniki pred CAS, dejansko vplivale tudi na postopek/mehanizem imenovanja arbitrov, vendar pa vseeno ne gre sklepati, da je samo zaradi tega vpliva bila večina arbitrov na seznamu neodvisnih in nepristranskih (trenutno je na seznamu CAS 392 arbitrov) in zato sistem imenovanja arbitrov ustreza vsem ustavnim zahtevam glede neodvisnosti in nepristranskosti in torej spremembe niso potrebne.¹¹⁸ V tej zadevi je torej ESČP odločilo drugače kot nekaj let pred tem, prav tako v primeru nemške hitrostne drsalke Claudie Pechstein, višje sodišče v Münchnu. Slednje je CAS očitalo, da deluje kot monopolni organ ter pod vprašaj postavilo neodvisnost in nepristranskost CAS, prav zaradi izbire arbitrov, kot tudi enakost orožij vseh strank v arbitražnem postopku, saj se ustvarja vtis, da športne organizacije uživajo prednosti.¹¹⁹

S tega vidika je bila odločitev ESČP v zadevi Pechstein & Mutu proti Švici bolj v korist CAS in WADA, sploh zato, ker nove spremembe v delovanju CAS (razen seveda uvedbe javnih obravnav) niso bile predvidene. Novo možnost uvajanja sprememb pri imenovanju arbitrov CAS pa bi lahko predstavljala zadeva Ali Riza in drugi proti Turčiji.¹²⁰ V tej zadevi je sodišče sicer presojalo neodvisnost in nepristranskost nacionalnega (turškega) arbitražnega komiteja ter druge sistemske probleme turške nogometne zveze, vendar pa lahko med zadevama najdemo nekaj podobnosti in po-

¹¹⁵ Ibid, S7.

¹¹⁶ Ibid, R35.

¹¹⁷ ESČP Pechstein & Mutu proti Švici, št. 40575/10 in 67474/10, 4. 2. 2019, 157. točka obrazložitve.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Letnar Černič, 2015, e-vir.

¹²⁰ ESČP Ali Riza in drugi proti Turčiji, št. 30226/10, 28. 1. 2020.

sledično možnih rešitev. Sodišče je najprej ugotovilo, da je sestava kongresa (glavni organ odločanja) in upravnega odbora (izvršni organ) turške nogometne zveze takšna, da igralci ne uživajo enake zastopanosti kot klubi, zaradi česar so klubi v arbitražnih postopkih v boljšem položaju, sploh v sporih pogodbene narave. V zvezi s tem je ESČP poudarilo, da so bili vsi člani arbitražnega komiteja, ki so odločali o pritožnikovem primeru, imenovani s strani upravnega odbora, katerega so prav tako sestavljali pretežno nekdanji člani ali vodstvo nogometnih klubov.¹²¹ Drugi pritožnik je trdil, da dvom v neodvisno in nepristransko odločanje v postopkih pred arbitražnim komitejem vzbuja ravno imenovanje oz. seznam arbitrov, ki ga pripravlja stalni komite turške nogometne zveze (v nadaljevanju: CRC). Upravni odbor je namreč užival precejšnji vpliv tako na CRC kot tudi na arbitražno razsodišče. Seznam arbitrov je bil pred dokončnim imenovanjem vedno predložen v predhodno odobritev upravnemu odboru. Obenem so CRC sestavljali pretežno upokojeni nogometni sodniki, ki jih na predlog predsednika imenuje upravni odbor. Upravni odbor tudi postavlja pravila, ki urejajo sestavo, načela in postopke delovanja CRC. Poleg tega je mandat članov CRC enak mandatu upravnega odbora, prav tako plačilo. Morebitno pritožbo zoper seznam arbitrov, ki ga je pripravil CRC, in vprašanja, ali je slednji ravnal v skladu s pravili turške nogometne zveze, pa je reševal kar sam arbitražni komite.¹²² Glede na navedeno je ESČP ob upoštevanju strukturnih pomanjkljivosti arbitražnega komiteja in prevelikih pooblastil, ki jih ima upravni odbor glede celotne organizacije in delovanja, presodilo, da ima pritožnik upravičen razlog, da dvomi, da bodo člani arbitražnega komiteja, ob odsotnosti ustreznih ukrepov za zaščito članov arbitražnega komiteja pred zunanjim pritiskom s strani turške nogometne zveze, pristopili k primeru s potrebno neodvisnostjo in nepristranskostjo.¹²³ ESČP je torej potrdilo kršitev prvega odstavka 6. člena EKČP, v smislu kršitve neodvisnosti in nepristranskosti arbitražnega komiteja turške nogometne zveze¹²⁴ ter Turčiji naložilo, da odpravi sistemski problem, zaradi katerega je do kršitve prišlo.¹²⁵ Ravno ta zahteva pa bi lahko vplivala tudi na reforme arbitražnih pravil CAS oz. boljšo sestavo ICAS, ki torej imenuje

¹²¹ Ibid, 219. točka obrazložitve.

¹²² Ibid, 221. točka obrazložitve.

¹²³ Ibid, 222. točka obrazložitve.

¹²⁴ Ibid, 4. točka izreka.

¹²⁵ Ibid, 5. točka izreka.

arbitre, in je že od vsega začetka enaka. Člani so imenovani na naslednji način: mednarodne zveze, združenje NOK in MOK imenujejo vsak po štiri člane; teh dvanajst članov imenuje štiri člane, ki zastopajo interese športnikov; teh šestnajst članov pa imenuje še štiri člane, ki so neodvisni od navedenih športnih organov. Zastopanost športnikov v sestavi ICAS je torej zelo šibka, kar enako kot v primeru Ali Riza vzbuja skrb glede neravnovesja moči v arbitražnih postopkih v korist športnih organizacij.

ESČP je jamstva poštenega sojenja torej preneslo tudi na nacionalne arbitražne organe, določene spremembe pa je uvedel tudi novi Kodeks, ki uvaja strožja pravila glede pravice do poštenega sojenja. 8. člen Kodeksa tako sedaj določa, da mora protidopiška organizacija, ki je pristojna za upravljanje z rezultati, vsaki osebi, za katero se trdi, da je kršila protidopinška pravila, zagotoviti najmanj pošteno obravnavo v razumnem roku ter pred poštenim, nepristranskim in (po novem!) operativno neodvisnim obravnavnim senatom v skladu z Mednarodnimi standardi za upravljanje z rezultati.¹²⁶ Kodeks pa enako kot prej v komentarju k tem členu dodaja, da so načela pravočasne, poštene in nepristranske obravnave navedena tudi v 6.1 členu EKČP. Namen 8. člena Kodeksa je zato zagotoviti, da vsaka protidopinška organizacija zagotovi postopek obravnave skladno s temi načeli.¹²⁷

V zvezi s pravico do poštenega sojenja je torej že prišlo do nekaterih pomembnih sprememb. Zelo velik pomislek pa še vedno predstavljajo določbe o objektivni odgovornosti športnika oz. odgovornosti ne glede na krivdo ter z njo povezano dokazno breme in dokazni standard. Kršitev protidopinških pravil je po 2.1.1 členu Kodeksa storjena neglede na športnikovo krivdo. Osebna dolžnost športnika je torej, da prepreči vnos prepovedane snovi v svoje telo, kar pomeni, da športniki odgovarjajo za vsakršno prisotnost prepovedane snovi, pri čemer ni potrebno, da je športniku dokazan naklep, krivda, malomarnost ali zavestna uporaba prepovedane snovi.¹²⁸ Dokazno breme, da je prišlo do kršitve protidopinških pravil, načeloma nosi protidopinška organizacija, ki mora kršitev dokazati s stopnjo utemeljenega prepričanja (gre za standard, ki ji višji kot le stopnja zadostne verjetnosti, vendar nižji kot prepričanje onkraj razumnega dvoma). Če temu standardu

¹²⁶ Kodeks 2021, 8.1 člen.

¹²⁷ Ibid, komentar k 8.1 členu.

¹²⁸ Ibid, 2.1.1 člen.

protidopinška organizacija zadosti, se dokazno breme obrne na športnika, ki mora, če želi sankcijo odpraviti ali jo zmanjšati, s stopnjo zadostne verjetnosti dokazati, kako je prepovedana snov prišla v njegovo telo oz. da v njegovo telo ni prišla zaradi (bistvene) krivde oz. malomarnosti. O tem je bilo veliko govora v zloglasnem primeru Alberta Contadorja,¹²⁹ ki mu je CAS, med drugim, določil sankcijo prepovedi tekmovalja za obdobje dveh let, ker je v njegovem vzorcu našlo sledi klenbutarola. Kljub temu, da je bila koncentracija snovi v vzorcu zelo nizka, je bilo to dovolj, da se je dokazno breme obrnilo na športnika, ki je moral dokazati, da je snov v njegovo telo prišla zaradi uživanja mesa (baskovske govedine), ki naj bi vsebovala klenbutarol, in torej ne zaradi zlorabe prepovedanih postopkov. CAS se je postavil na stališče, da mora športnik dokazati, da obstaja 51 % verjetnost, da se je zgodilo prvo. Z drugimi besedami, en način zaužitja mora biti nekoliko verjetnejši kot drugi.¹³⁰ CAS je v tem primeru sicer zaključilo, da je verjetnost, da je prišlo do pozitivnega vzorca športnika, bolj na strani zaužitja kontaminirane hrane kot zlorabe krvne transfuzije, vendar pa niso s strani športnika podani zadostni dokazi, da ni ravnal brez (neznatne) krivde oz. malomarnosti in mu zato prisodilo že zgoraj omenjene sankcije.¹³¹ Športnik je namreč ogovoren za vse, kar vnese v svoje telo, in mora zato ravnati strogo previdno. Novi Kodeks sedaj razjasnjuje tudi vsakršno dilemo, povezano s kontaminiranimi proizvodi, in sicer je lahko najmanjša sankcija v primerih, ko je prepovedana snov prišla v športnikovo telo iz kontaminiranega proizvoda, lahko le opomin brez obdobja izločitve,¹³² vendar pa mora športnik poleg dokaza, da je zaznana prepovedana snov prišla iz kontaminiranega proizvoda, posebej dokazati tudi neznatno krivdo ali malomarnost. Zmanjševanje sankcije pa se je v takšnih primerih do sedaj zelo redko uporabljalo.¹³³

Mogoče še bolj dvomljive so odločitve v zvezi z biološkim potnim listom, ki je namenjen dolgoročnemu spremljanju posrednih bioloških kazalnikov za identificiranje in sankcioniranje krvnega dopinga pri športniku, s pomočjo česar je mogoče zaznati oz. ute-

¹²⁹ Arbitration CAS 2011/A/2384 Union Cycliste Internationale (UCI) v. Alberto Contador Velasco & Real Federación Española de Ciclismo (RFEC) & CAS 2011/A/2386 World AntiDoping Agency (WADA) v. Alberto Contador Velasco & RFEC, 6. 2. 2012.

¹³⁰ Ibid, 6. točka obrazložitve.

¹³¹ Ibid, 359. točka obrazložitve.

¹³² Kodeks 2021, 10.6.2.1 člen.

¹³³ Ibid, komentar k 10.6.2.1 členu.

meljiti nenormalne spremembe krvnih bioloških kazalnikov pri športniku, čeprav vzrok zanje ostaja neznan.¹³⁴ Torej športniku uporaba nedovoljenih snovi ali postopkov ni nikoli neposredno dokazana oz. z dokaznim standardom onkraj razumnega dvoma, kar je smo videli celo v slovenskem primeru pred CAS, tj. pri Ta-deju Valjavcu,¹³⁵ ki se je zaman trudil dokazati, da so odstopanja v njegovem biološkem potnem listu posledica večkratne bolezni in specifičnega višinskega treninga.

Dokazovanje športnikove nedolžnosti je torej zelo zahtevna naloga, saj dokazna pravila dejansko ne obstajajo,¹³⁶ kot dokaz pa lahko veljajo celo izsledki poligrafskega testiranja.¹³⁷ Seveda bi bile odločitve veliko bolj prepričljive, če bi CAS odločal z dokaznim standardom onkraj razumnega dvoma,¹³⁸ kar pa bi po vsej verjetnosti onemogočilo številne cilje protidopinškega sistema. Vseeno pa bi protidopinški sistem v prihodnosti moral poiskati boljši kompromis za uveljavljanje načela domneve nedolžnosti, kot enega izmed najpomembnejših načel v kazenskih postopkih.

Zelo pomembno novost prinaša tudi člen 10.13.2 Kodeksa, ki razjasnjuje status športnika med obdobjem izločitve ali začasne izključitve. Pri tem je posebej pomembno dejstvo, da se tudi športnik, ki prestaja začasno izključitev, med tem obdobjem ne sme udeleževati tekmovanj in drugih dogodkov. Če športnik to določbo krši, se rezultati te udeležbe diskvalificirajo, prestano obdobje začasne izključitve pa se ne všteje v obdobje začasne izključitve.¹³⁹ Važno določilo pa predstavlja tudi člen 10.13.1 (zamude, ki jih ne gre pripisati športniku ali drugi osebi), ki se je sicer pojavil že v Kodeksu 2015 in za katerega povod lahko štejemo že prej omenjeno odločitev v zadevi Alberto Contador. Skladno s tem členom velja, da v kolikor je v postopku obravnave ali drugih področjih kontrole dopinga prišlo do večjih zamud in lahko športnik ali druga oseba dokaže, da teh zamud ni mogoče pripisati športniku ali drugi osebi, lahko organ, ki nalaga sankcijo, odloči, da se obdobje izločitve začne na zgodnejši datum, in sicer že na datum odvze-

¹³⁴ Ferlež, Osredkar, 2012, str. 717.

¹³⁵ Arbitration CAS 2010/A/2235 Union Cycliste Internationale (UCI) v. T. & Olympic Committee of Slovenia (OCS), 21. 4. 2011.

¹³⁶ Bergant Rakočević (ur.), 2020, str. 386.

¹³⁷ Arbitration CAS 2011/A/2384 Union Cycliste Internationale (UCI) v. Alberto Contador Velasco & Real Federación Española de Ciclismo (RFEC) & CAS 2011/A/2386 World AntiDoping Agency (WADA) v. Alberto Contador Velasco & RFEC, 6. 2. 2012, 240. točka obrazložitve.

¹³⁸ Letnar Černič, 2014, str. 10.

¹³⁹ Kodeks 2021, 10.13.2.1 člen.

ma vzorca ali na datum, ko je nazadnje prišlo do druge kršitve protidopinških pravil. Vsi tekmovalni rezultati, ki so bili doseženi znotraj obdobja izločitve, vključno z izločitvijo z veljavnostjo za nazaj, pa se diskvalificirajo.¹⁴⁰ Velja omeniti, da se v normalnih okoliščinah obdobje izločitve začne na datum dokončne odločbe po obravnavi, s katero je odločeno o izločitvi.¹⁴¹ Spomnimo se – postopek v omenjeni zadevi je pred CAS trajal več kot devet mesecev (končna odločitev je bila izdana 6. 2. 2012), v tem času pa je Contador normalno tekmoval (ni mu bila izrečena začasna prepoved!) in celo zmagal na dirki po Italiji. Ker znatnih zamud v postopku ni bilo mogoče pripisati športniku, mu je bil, po takratnem 10.9.1 členu Kodeksa, začetek obdobja dveletne prepovedi nastopanja na tekmovanjih, postavljen že v čas odvzema vzorca oz. čas odločitve prvostopenjskega organa (tj. 25. 1. 2011).¹⁴² Poleg tega pa so bili diskvalificirani tudi vsi njegovi rezultati od tega datuma dalje,¹⁴³ kar je povzročilo številne kritike javnosti in strokovnjakov, saj za takšno dejanje ni bilo nobene pravne podlage.¹⁴⁴ Prav tako so bili vsi kasnejši Contadorjevi vzorci, ki so mu bili odvzeti tako na tekmovanjih kot izven tekmovanj, negativni, kar pomeni, da je tekmoval čist. Pravno podlago je torej Kodeks sedaj uredil, ali je slednje pravično, pa moramo presoditi sami. Absurdno je namreč pričakovati, da športniki ne bodo tekmovali, če jim začasna prepoved nastopanja na tekmovanjih ni odrejena, saj z udeleževanjem na tekmovanjih le še dodatno izkazujejo svojo nedolžnost.¹⁴⁵

Nadaljnjo problematiko v okviru pravice do poštenega sojenja predstavlja tudi kolektivno kaznovanje športnikov,¹⁴⁶ ki ga najbolje ponazarja pred kratkim izdana odločba CAS¹⁴⁷ v zvezi z svetovno znanim ruskim dopinškim škandalom. Preko številnih poročil in analiz je bilo namreč ugotovljeno, da se je Rusija posluževala systemskega dopinga, organiziranega na ravni države, katerega naj bi vodila celo sam ruski minister za šport in njegov

¹⁴⁰ Ibid, 10.13.1 člen.

¹⁴¹ Kodeks 2021, 10.13 člen.

¹⁴² Arbitration CAS št. 2011/A/2384, Union Cycliste Internationale (UCI) v. Alberto Contador Velasco & Real Federación Española de Ciclismo (RFEC) in CAS št. 2011/A/2386, World AntiDoping Agency (WADA) v. Alberto Contador Velasco & RFEC, 6. 2. 2012, 3. točka izreka.

¹⁴³ Ibid, 4. točka izreka.

¹⁴⁴ Takratni člen še ni določal, da se vsi tekmovalni rezultati, ki so bili doseženi znotraj obdobja izločitve, vključno z izločitvijo z veljavnostjo za nazaj, diskvalificirajo.

¹⁴⁵ Batagelj, 2015, str. 40.

¹⁴⁶ O problematiki kolektivnega kaznovanja glej tudi Bergant Rakočević (ur.), 2020, str. 352, 353.

¹⁴⁷ Arbitration CAS 2020/O/6689 World Anti-Doping Agency v. Russian Anti-Doping Agency, 17. 12. 2020.

sekretar. Začetki načrtne uporabe dopinga v celotni Rusiji, skupaj s prikrivanjem in uničevanjem pozitivnih testov in številnih drugih nepravilnostih v Moskovskem laboratoriju, segajo v leto 2010, ko ruski športniki na zimskih OI v Vancouvru niso dosegli zelenih rezultatov. Leta 2016 je bila zato Ruska antidoping organizacija (v nadaljevanju tudi: RUSADA) s strani MOK razglašena za neskladno s Kodeksom; moskovskemu laboratoriju je bil odvzeta akreditacija; pojavljati pa so se začele številne polemike glede nastopa ruskih športnikov na OI v Riu. Leta 2017 je MOK suspendiral tudi ruski olimpijski komite, izključil ruskega ministra za šport in njegovega sekretarja iz vseh bodočih olimpijskih iger, ruski športniki pa so se olimpijskih iger v Pjongčangu lahko udeležili le, če jim je to odobrila posebna komisija. Po tem je sicer kazalo, da Rusija želi sprejeti številne zahteve in je bila posledično RUSADA leta 2018 celo zopet oklicana kot skladna s Kodeksom s strani WADA. To pa ni trajalo dolgo časa. Zaradi novih ugotovitev o nezakonitem delovanju ruskih laboratorijev je leta 2019 WADA zopet suspendirala RUSADA. Rusija je bila prav tako izključena iz vseh večjih dogodkov (tudi v organizacijskem smislu), ruskim športnikom je bila prepovedana uporaba zastave in himne itd.¹⁴⁸ RUSADA se je pritožila na CAS, ki je decembra 2020 izdalo naslednjo odločitev glede športnikov: ruski športniki in spremljevalno osebje lahko na (para)olimpijskih igrah in svetovnih prvenstvih nastopajo le, če še niso bili nikoli kaznovani za dopinške prekrške ter nastopajo v oblačilih brez ruske zastave ali kakršnega koli drugega ruskega simbola. Napis Rusija na oblačilih mora nadomestiti napis »*neutral athlete*« (nevtralni športnik). Oblačila so sicer lahko v barvah ruske zastave. Športniki in spremstvo ne sme javno razkazovati ruske zastave ali kakršnegakoli ruskega simbola, prav tako se na teh dogodkih ne sme predvajati ruska himna.¹⁴⁹

Seveda je bilo delovanje ruske države nedopustno in ga je potrebno sankcionirati, a se ob tem postavlja vprašanje, ali lahko zgolj zaradi delovanja države vse ruske športnike mečemo v isti koš in ali lahko za vse ruske športnike veljajo enake sankcije zgolj zato, ker so državljani Rusije, in ne zato, ker jim je kršitev protidopiških pravil zares dokazana. CAS športnikov dejansko ni obravnavalo kot aktivnih udeležencev postopka in jim tudi ni omogo-

¹⁴⁸ Po Bergant Rakočević (ur.), 2020, str. 350–353.

¹⁴⁹ Arbitration CAS 2020/O/6689 World Anti-Doping Agency v. Russian Anti-Doping Agency, 17. 12. 2020, 4. točka izreka.

čilo učinkovite obrambe ter varstva njihovih pravic in interesov. Športniki so bili torej le objekt in ne tudi subjekt postopka, s čimer CAS ni spoštovalo človekove osebnosti in dostojanstva,¹⁵⁰ načela domneve nedolžnosti, enakopravnosti itn. ter tako zopet omejilo pravico do poštenega sojenja.

Tako se npr. zelo znana ruska teniška igralka, ki je tudi ena najuspešnejših igralk na svetu, Maria Sharapova, načeloma ne bi smela udeležiti olimpijskih iger v Tokiu. V prvi vrsti je potrebno omeniti, da Maria Sharapova že od rosnim let živi v ZDA in da lahko skoraj zagotovo trdimo, da v sistemski ruski doping ni bila vključena. Res pa je, da je bila Sharapova leta 2016 spoznana za krivo uporabe prepovedanih snovi, saj so v njenem vzorcu našli meldonij. Slednjega je Sharapova jemala že 10 let, predpisal pa ji ga je njen zdravnik. Januarja 2016 je bil meldonij uvrščen na listo prepovedanih snovi, Sharapova pa ga je iz nevednosti še naprej jemala in zato kršila protidopinška pravila, saj, kot smo videli, športniki objektivno odgovarjajo za to, kar vnesejo v svoje telo. Tudi CAS je v svoji odločitvi priznalo, da je Sharapova kršila protidopinška pravila »brez pomembne krivde«, vendar je vseeno določena krivda na njeni strani, ker ni sama preverila, da je snov, ki jo je jemala, pristala na seznamu prepovedanih snovi. Igralki je zato prisodilo 15. mesečno kazen.¹⁵¹ Nadalje ja CAS želelo poudariti tudi, da v zadevnem primeru ne gre za športnico, ki bi varala, ampak ji je mogoče pripisati le tisti del krivde, da se ni prepričala, da je snov, ki jo je jemala po zdravnikovem predpisu že vrsto let, sedaj postala prepovedana substanca. Za CAS torej ni bilo nobenega dvoma o tem, da kršenje protidopinških pravil ni bilo namerno in posledično športnice ne gre šteti za namernega kršitelja.¹⁵² Torej, navkljub takšni obsodbi in skorajda nekrivdnem ravnanju pa bi Sharapova, v kolikor prej omenjene določbe CAS v zadevi 2020/O/6689 beremo striktno, lahko načeloma ostala brez olimpijskih iger v Tokiu le zato, ker je Rusinja. Sharapova je sicer svojo tekmovalno kariero končala začetek leta 2020.

Dodatno dilemo pa predstavlja primer ruske kolesarke Olge Zabelinskaye, ki je leta 2014 prejela 18. mesečno kazen zaradi je-

¹⁵⁰ Avbelj et al., 2019, komentar k 21. členu.

¹⁵¹ Arbitration CAS 2016/A/4643 Maria Sharapova v. International Tennis Federation (ITF), 30. 9. 2016, 98. točka obrazložitve.

¹⁵² Ibid., 101. točka obrazložitve.

manja octopamina. Njena kazen se je iztekla septembra 2015, kar je pomenilo, da je lahko še vedno dosegla kvoto za OI v Riu. 28. julija 2016 pa je bila Zabelinskaya zaradi prej izpostavljene odločitve MOK v zvezi z OI v Riu in njene predhodne kršitve protidopinških pravil umaknjena iz OI. Športnica se je nato pritožila in 3. avgusta 2016, pičle 4 dni pred olimpijsko preizkušnjo, ji je bil nastop v Riu vseeno omogočen. Po tem dogodkih je Zabelinskaya prav zaradi strahu, da bo nastop pod rusko zastavo na OI v Tokiu znova vprašljiv, zaprosila za uzbekistansko državljanstvo in ga,¹⁵³ navkljub nasprotovanju ruske kolesarske zveze, tudi pridobila. Tako se lahko, kljub njenim 41. letom sedaj mirno pripravlja na ponovno osvojitve olimpijske medalje (bronasta je bila v Londonu, srebrna pa v Riu). Tudi sicer si veliko drugih, predvsem mladih ruskih športnikov, prizadeva za pridobitev drugega državljanstva,¹⁵⁴ saj je njihova športna pot otežena zgolj zato, ker so državljani Rusije.

Trdili bi lahko, da je prihaja do diskriminacij na temelju državljanstva, saj tudi obveza udeleštovanja ruskih športnikov pod »nevtralno zastavo« pomeni prepoved izkazovanja pripadnosti svoji državi, s čimer je obenem grobo poseženo tudi v osebno identiteto športnikov.

Da kolektivno kaznovanje športnikov zagotovo ne bi smelo postati precedens, potrjujejo številne uspešne pritožbe ruskih športnikov, na podlagi katerih jim je bilo omogočeno, da se velikih tekmovanj vseeno lahko udeležijo (seveda le kot »nevtralni športniki«).

CAS je seveda, poleg odločitev glede kaznovanja ruskih športnikov, kaznoval tudi državo in grobo posegel v njeno avtonomijo. Rusiji je prepovedano gostovanje (para)olimpijskih iger in svetovnih prvenstev v obdobju naslednjih dveh let; če pa je bila pravica do gostovanja Rusiji že dodeljena, je jo potrebno preklicati in gostovanje podeliti drugi državi. Ruska zastava se ne sme pojavljati na nobeni uradni aveniji ali področju, ki jo kontrolira podpisnica ali organizator dogodka na omenjenih tekmovanjih v naslednjih dveh letih (to sicer ne velja za navijače). RUSADA je bila oklicana za neskladno s Kodeksom; ruski uradniki (odločba natančno opiše kdo vse spada pot ta pojem) v obdobju

¹⁵³ Zabelinskaya looking to change Russian nationality due to Olympic ban concerns, 2018, e-vir.

¹⁵⁴ Npr. Anzhelika Sidrova (atletinja), Maria Lasitkene (atletinja), Anastasiya Kuzmina (biatlon), Iouri Podatchikov (deskanje na snegu), idr.

naslednjih dveh let ne morejo biti člani odborov ali komitejev ali drugih organizacij podpisnic Kodeksa; niso upravičeni do pridobitve akreditacije v naslednjih dveh letih za omenjene športne dogodke, ki ga organizira ali sankcionira podpisnica Kodeksa; prav tako se teh dogodkov ne smejo udeležiti ali kakorkoli na njih sodelovati v obdobju naslednjih dveh let.¹⁵⁵ Nadalje je CAS naložilo RUSADA, da pod nadzorom WADA izvede vse preiskave primerov, za katere so bili narejeni izbrisi oz. spremembe podatkov s strani moskovskega laboratorija, vključno s tem, da naredi vse kar je v njeni moči, da se podatki moskovskega laboratorija najdejo. RUSADA mora za primere, ki jih določi WADA izvesti ponovne analize vzorcev. Mednarodni opazovalec mora ostati v nadzornem svetu RUSADA, generalni direktor RUSADA pa mora WADA zagotavljati četrletna poročila, ki potrjujejo, da so ruske oblasti v celoti spoštovale neodvisnost RUSADA in da nihče ni poskušal posegati v nobeno od njenih operacij.¹⁵⁶ Prav tako je novi Kodeks v svojem 22. členu (vključenost državnih organov), v luči ruskega škandala, vladam podpisnicam Kopenhagenske deklaracije naložil nove obveznosti, ki bi zgoraj naštete posege lahko nekoliko omilile.

Dodatne določbe 22. člena govorijo o tem, da mora vsaka vlada po novem, med drugim: sprejeti zakonodajo, predpise ali pravne prakse za neomejen transport vzorcev urina in krvi na način, ki ohranja njihovo varnost in neoporečnost, ter neomejen vstop in izstop uradnikov za kontrolo dopinga in neomejen dostop za uradnike za kontrolo dopinga na vsa območja, kjer športniki mednarodnega razreda ali športniki nacionalnega razreda živijo ali trenirajo, da izvedejo testiranje brez predhodnega obvestila v skladu z veljavnimi predpisi o nadzoru meja, priseljevanju in zahtevah za dostop.¹⁵⁷ Vlade ne smejo dovoliti, da bi bila na katerem koli položaju, ki vključuje kontrolo dopinga, športne rezultate ali zdravstveno oskrbo v športnem okolju, vključno v nadzorni funkciji, katera koli oseba, ki je kršila protidopinška pravila ali ravnala na način, ki bi pomenil kršitev protidopinških pravil.¹⁵⁸ V povezavi z nepravilnostmi moskovskega laboratorija morajo sedaj vlade poleg tega, da spoštujejo avtonomijo nacionalne protidopinške

¹⁵⁵ Arbitration CAS 2020/O/6689 World Anti-Doping Agency v. Russian Anti-Doping Agency, 17. 12. 2020, 1–4. točka izreka.

¹⁵⁶ Ibid, 5. točka izreka.

¹⁵⁷ Kodeks 2021, 22.2 člen.

¹⁵⁸ Kodeks 2021, 22.4 člen.

organizacije v svoji državi ali regionalne protidopinške organizacije, spoštovati tudi avtonomijo katerega koli laboratorija v svoji državi, ki ga je odobrila WADA, ter se ne smejo vmešavati v njegove operativne odločitve in dejavnosti.¹⁵⁹ Vlade prav tako ne smejo omejevati dostopa WADA do kakršnih koli vzorcev za kontrolo dopinga ali protidopinških evidenc ali informacij, ki jih hrani ali nadzira katera koli podpisnica, članica podpisnice ali WADA akreditiran laboratorij.¹⁶⁰

Omenjene določbe bi tako lahko pomembno prispevale k preprečevanju systemskega dopinga oz. pravilnemu odvzemu vzorcev, pravilnemu delovanju laboratorijev ter preprečevanju korupcije ali drugih manipulacij, ki bi lahko vplivala na izide testiranja. Tako bodo (individualno) kaznovani le tisti športniki, katerih vzorci bodo vsebovali prepovedane substance. WADA je s temi obvezami torej zavarovala športnike, vendar le načeloma, saj le-te v resnici predstavljajo le pričakovanja in vlad ne obvezujejo zares, ker morajo vlade, kot smo že predhodno obrazložili, spoštovati le UNESCO Konvencijo.¹⁶¹ Vse to kaže na izredno kompleksnost protidopinškega sistema, v okviru katerega bo za namene boljše zaščite človekovih pravic in temeljnih svoboščin športnikov, potrebno uvesti še številne spremembe.¹⁶² Po mnenju Delovne skupine za šport bi k temu pripomogla tudi zaveza akterjev protidopinškega sistema k spoštovanju načel dobrega upravljanja, kot so načelo odgovornosti, preglednosti in demokratičnosti¹⁶³ ter seveda spoštovanje načela sorazmernosti.

¹⁵⁹ Ibid, 22.8 člen.

¹⁶⁰ Ibid, 22.9 člen.

¹⁶¹ Ibid, komentar k 22. členu.

¹⁶² V drugem poglavju so bile opisane le pomembnejše spremembe Kodeksa 2021, poleg teh pa so bile spremenjene še številne druge določbe, kot npr.: poskus udeležbe pri kršitvi protidopinških pravil; dodatno so bili zaščiteni posamezniki, ki poročajo o kršitvah, t.i. žvižgači (na kar je opozarjala tudi Delovna skupina za šport); povišala se je zgornja meja pri udeležbi pri kršitvi protidopinških pravil (doživljenjska sankcija); dodan je bil nov člen glede enoletnega skrajšanja za nekatere kršitve protidopinških pravil na podlagi zgodnjega priznanja in sprejetja sankcij, ki ga protidopinška organizacija, športnik in WADA formalno opredelijo s sporazumom o rešitvi primera, na katerega pa ni pritožbe; preden je športnik obveščen o tem, da je bilo v njegovem vzorcu odkrita prepovedana snov, je število analiz posameznega vzorca neomejeno, po obvestilu pa se vzorca ne sme več analizirati brez soglasja športnika ali obravnavanega senata; razdelitev denarnih nagrad športnikom, ki bi bili do njih upravičeni, če športnik, ki so mu bile denarne nagrade odvzete, ne bi tekmoval; neobveznost javnega razkritja oseb, ki so s Kodeksom opredeljene kot zaščitene osebe; ko so stranke v postopku obveščene o odločbi o kršitvi protidopinških pravil, ki jo sprejme protidopinška organizacija podpisnica Kodeksa, pritožbeni organ ali CAS, postane ta, poleg strank v postopku, zavezujoča za vsako podpisnico v vseh športih; itn.

¹⁶³ Glej Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa (aneks), Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018.

3. Sklepno

Glede na predstavljeno lahko trdimo, da so bile v okviru protidopinškega sistema uvedene nekatere pomembne reforme. ESČP je s tem, ko je v zadevi Mutu in Pechstein proti Švici potrdilo, da morajo postopki pred CAS spoštovati pravico do poštenega sojenja iz 6.1 člena EKČP in ugotovilo kršitev pravice do javne obravnave, poskrbelo za zelo pomembno spremembo v postopkih pred CAS, ki morajo sedaj potekati javno. Nadalje je zadeva Ali Riza in drugi proti Turčiji poskrbela za spoštovanje pravice do poštenega sojenja tudi pred nacionalnimi arbitražnimi sodišči, predvsem z vidika pravice do neodvisnega in nepristranskega sojenja, kar utegne prinesiti tudi nove reforme pri imenovanju arbitrov CAS. Pričakovati gre, da bo pravica do poštenega sojenja dodatno zavarovana tudi zaradi vzpostavitve CAS ADD, predvsem v smislu pravice do sojenja v razumnem roku in (finančno) lažjega dostopa športnikov do sodišča ter novih določb Kodeksa, ki bi utegnile preprečiti nadaljnja kolektivna kaznovanja športnikov.

Precej slabše je ESČP zavarovalo pravico do zasebnosti in svobode gibanja, kjer ni predvidelo nobenih sprememb v zvezi s sistemom posredovanja lokacij. Prav tako do pomembnejših reform ni prišlo v okviru pravice do varstva osebnih podatkov, na katere je opozarjala predvsem EU. Videti je, da Kodeks 2021 v določenih elementih sicer sledi GDPR, a je pričakovati, da bo ESČP v morebitnih sporih pravico do zbiranja, obdelave, predvsem pa prenosa osebnih podatkov v tretje države, utemeljevalo z javnim interesom.

Pozdraviti gre tudi nov Akt o protidopinških pravicah športnikov, ki sicer ni zavezujoče narave, ter druga določila Kodeksa 2021, ki bolj spoštujejo človekove pravice športnikov. Še vedno pa je večina določb zelo rigidnih in preveč strogih, predvsem pa tiste o objektivni odgovornosti, dokaznemu bremenu, nespoštovanju načela domneve nedolžnosti, enakosti itn. Pot do (boljšega) varstva pravic športnikov v protidopinškem sistemu je tako še zelo dolga, k temu pa bi zagotovo pripomoglo okrepljeno sodelovanje športnikov pri ustvarjanju in spreminjanju protidopinških pravil. Med športniki se namreč niso nikoli pojavljale zahteve po legalizaciji dopinga, saj prepoved dopinga v večini podpirajo in zagovarjajo. Pripravljeni so se podrediti vsem pravilom, vendar opozar-

jajo, da bi lahko tudi manj stroga pravila prinesla povsem enake učinke.¹⁶⁴

Vsakršne oblike dopinga je seveda potrebno sankcionirati in jih preprečevati, vendar pa bi bilo pri postavljanju in spremembah protidopinške regulacije potrebno bolje slediti tudi načelu sorazmernosti in pretehtati, ali je teža posledic posegov v prizadeto človekovo pravico športnika proporcionalna z zastavljenimi cilji protidopinškega sistema? Je res, da bo nekoliko večja zaščita človekovih pravic onemogočila boj proti dopingu? Ali lahko torej preprečevanje dopinga znižuje zaščito temeljnih človekovih pravic športnikov oz. ali lahko zaščita temeljnih človekovih pravic ovira zatiranje dopinga?¹⁶⁵ To so temeljna vprašanja, ki jih bodo morali akterji protidopinškega sistema pred uvajanjem novih reform v protidopinškem sistemu, skrbno pretehtati.

LITERATURA IN VIRI

Samostojne publikacije

- Avbelj, M. (2018). *The European Union under transnational law: a pluralist appraisal*. Oxford: Hart Publishing.
- Avbelj, M., et al. (2019). *Komentar Ustave Republike Slovenije*. Nova Gorica: Nova univerza, Evropska pravna fakulteta.
- Batagelj, P. (2015). *Skladnost protidopinških pravil z načeli demokratične in pravne države ter človekovimi pravicami* (magistrsko delo). Nova Gorica: Evropska pravna fakulteta.
- Bergant Rakočević, V. (ur.). (2008). *Šport & pravo*. Ljubljana: GV Založba.
- Bergant Rakočević, V. (ur.). (2020). *Šport in pravo, 2020*. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo.
- MacGregor, O. (2013). *Anti-doping, whereabouts, and privacy: an ethico-legal analysis of WADA's whereabouts requirements* (doktorska disertacija). Ann Arbor: Swansea University.

Članki v revijah

- Bondulich, J. R. (2016). *Rescuing The "Supreme Court" of Sports: Reforming The Court of Arbitration for Sport Arbitration Member Selection Procedures*. *Brooklyn Journal of International Law*, let. 42, št. 1, str. 275–328.
- Casini, L. (2010). *The Making of a Lex Sportiva by the Court of Arbitration for Sport*. *German Law Journal*, let. 12, št. 5, str. 1317–1340.
- Duval, A. (2013). *Lex Sportiva: A Playground for Transnational Law*. *European Law Journal*, let. 19, št. 6, str. 822–842.
- Ferlež, M., Osredkar, J. (2012). *Biološki potni list v boju proti doping*. *Zdravniški vestnik*, let. 81, št. 10, str. 717–725.
- Gleaves, J., Vest Christiansen, A. (2019). *Athletes' perspectives on WADA and the code: a review and analysis*. *International Journal of Sport Policy and Politics*, let. 11, št. 2, str. 341–353.
- Halt, J. (2009). *Where is the Privacy in WADA's "Whereabouts" Rule?*. *Marquette Sports Law Review*, let. 20, št. 1, str. 267–289.
- Letnar Černič, J. (2014). *Emerging Fair Trial Guarantees before the Court of Arbitration for Sport*. *ESIL Conference Paper Series*, let. 4, št. 9, str. 1–23.

¹⁶⁴ Batagelj, 2015, str. 84.

¹⁶⁵ Letnar Černič, 2014, str.

- Mitten, M., Opie, H. (2010). "Sports Law": Implications for the Development of International, Comparative, and National Law and Global Dispute Resolution. Marquette University Law School Legal Studies Research Paper Series, št. 10–31.
- Mukesh, R. (2020). Applicability and Legality of Anti-Doping Proceedings in Court of Arbitration for Sport. SSRN Electronic Journal.
- Schultz, T. (2006). The Lex Sportiva Turns Up at the Turin Olympics: Supremacy of Non-State Law and Strange Loops. JusLetter. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=896673.
- Soek, J. (2008) The Athlete's Right to Respect for His Private Life and His Home. The International Sports Law Journal, št. 3-4, str. 3–13.
- Zepek, J. (2019). Sports in the Case-Law of the European Court of Human Rights. Espaço Jurídico Journal of Law [EJLL], let. 20, št. 2, str. 251–266.

Prispevki v zbornikih in poglavja knjigah

- Duval, A. (2020). Transnational Sports Law: the living Lex Sportiva, ASSER Research Paper. V: 'Oxford Handbook of Transnational Law' / Zumbansen, P. (ur.). Oxford University Press, str. 1–24.
- Foster, K. (2012) Lex Sportiva: Transnational Law in Action. V: Lex Sportiva: What is Sports Law? / Siekmann, R., Soek, J. (ur.). The Hague, the Netherlands: T.M.C. Asser Press; Berlin: Springer, str. 235–250.

Pravni viri

- Akt o protidopinških pravicah športnikov. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/novosti-akt-sportniki>.
- Arbitražna pravila CAS 2021. URL: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Code_2021_EN_.pdf.
- Arbitražna pravila CAS ADD 2021. URL: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_ADD_Rules_2021_.pdf.
- Drugo mnenje Delovne skupine ustanovljene na podlagi iz 29. člena Direktive 95/46/EC št. 4/2009 o Mednarodnih standardih za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov WADA, o povezanih določbah WADC in o drugih vprašanih zasebnosti v okviru boja proti dopingu v športu s strani WADA in (nacionalnih) protidopinških organizacij, z dne 6. 4. 2009. URL: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2009/wp162_en.pdf.
- Mednarodni standardi za testiranje 2009. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/ms-testiranje-sloado>.
- Mednarodni standardi za testiranje in preiskave 2021. Ljubljana: Slovenska antidoping organizacija. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/pravila-2021-ISTI>.
- Mednarodni standardi za zaščito zasebnosti in osebnih podatkov 2021. Ljubljana: Slovenska antidoping organizacija. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/pravila-2021-ISPPPI>.
- Prispevek EU in držav članic k reviziji Kodeksa (z aneksom), Generalni Sekretariat Sveta EU, z dne 16. 3. 2018. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7094-2018-INIT/en/pdf>.
- Protidopinški pravilnik OKZ-ZŠZ. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/pravilnik-oks-sportniki>.
- Protidopinški pravilnik SLOADO 2021. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/pravilnik-sloado-sportniki>.
- Svetovni kodeks proti dopingu 2009. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/kodeks-sportniki-2009>.
- Svetovni protidopinški kodeks 2015. Ljubljana: Slovenska antidoping organizacija. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/kodeks-sportniki-2015>.
- Svetovni protidopinški kodeks 2021. Ljubljana: Slovenska antidoping organizacija. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/pravila-2021-kodeks>.
- The International Olympic Committee Anti-Doping Rules, applicable to the Games of the XXXI Olympiad, in Rio de Janeiro, in 2016. 8. 6. 2015. URL: <https://stillmedab.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Games/Summer-Games/Games-Rio-2016-Olympic-Games/Anti-Doping-and-Medical-Rules/Anti-Doping-Rules-Rio-2016.pdf>.
- UNESCO Konvencija, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/07.
- Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov). Uradni list EU, L 119, 4. 5. 2016, str. 1–88.

Sodna praksa

- Arbitration CAS 2010/A/2235 Union Cycliste Internationale (UCI) v. T. & Olympic Committee of Slovenia (OCS), Arbitražno sodišče za šport, 21. 4. 2011.

- Arbitration CAS 2011/A/2384 Union Cycliste Internationale (UCI) v. Alberto Contador Velasco & Real Federación Española de Ciclismo (RFEC) & CAS 2011/A/2386 World AntiDoping Agency (WADA) v. Alberto Contador Velasco & RFEC, Arbitražno sodišče za šport, 6. 2. 2012.
- Arbitration CAS 2016/A/4643 Maria Sharapova v. International Tennis Federation (ITF), Arbitražno sodišče za šport, 30. 9. 2016.
- Arbitration CAS 2020/O/6689 World Anti-Doping Agency v. Russian Anti-Doping Agency, Arbitražno sodišče za šport, 17. 12. 2020.
- ESČP Ali Riza in drugi proti Turčiji, Evropsko sodišče za človekove pravice, št. 30226/10, 28. 1. 2020. ECLI:CE:ECHR:2020:0128JUD003022610.
- ESČP Fédération nationale des associations et des syndicats sportifs (FNASS) in ostali proti Franciji, Evropsko sodišče za človekove pravice, št. 48151/11 in št. 77769/13, 18. 1. 2018, ECLI:CE:ECHR:2018:0118JUD004815111.
- ESČP Pechstein & Mutu proti Švici, Evropsko sodišče za človekove pravice št. 40575/10 in 67474/10, 4. 2. 2019. ECLI:CE:ECHR:2018:1002JUD004057510.

Spletni viri

- COVID-19: ADO GUIDANCE. WADA, 2020. URL: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/20200320_covid-19_update_en.pdf.
- Kako do licence Kolesarske zveze Slovenije?. KZS, 2021. URL: <https://kolesarska-zveza.si/sl/clanstvo/kako-do-licence/>.
- Letnar Černič, J. Pošteno sojenje v športnih sporih. IUS-INFO, 5. 10. 2018a. URL: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/229064>.
- Letnar Černič, J. Razgaljeno življenje športnikov?. IUS-INFO, 26. 1. 2018b. URL: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/212998>.
- Letnar Černič, J. Sodna zmaga hitrostne drsalke Pechstein. IUS-INFO, 23. 1. 2015. URL: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/134583>.
- Nacionalna skupina za testiranje (NRTP). SLOADO. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/kaj-je-nrtp-npsz>.
- Obvestilo športnikom glede poteka testiranj v času epidemije SARS-CoV-2. SLOADO, 2020. URL: <https://www.sloado.si/kategorija/covid>.
- Rider asked for drug test at son's funeral. The Sydney Morning Herald, 18. 3. 2008. URL: <https://www.smh.com.au/sport/rider-asked-for-drug-test-at-sons-funeral-20080318-gds5my.html>.
- WADA, not AFLD, to monitor Tour de France drug testing. VeloNews. URL: <https://www.velonews.com/events/tour-de-france/wada-to-monitor-tour-de-france-drug-testing/>.
- Zabelinskaya looking to change Russian nationality due to Olympic ban concerns. Cycling News, 18. 8. 2018. URL: <https://www.cyclingnews.com/news/zabelinskaya-looking-to-change-russian-nationality-due-to-olympic-ban-concerns/>.